

Diplomová práce

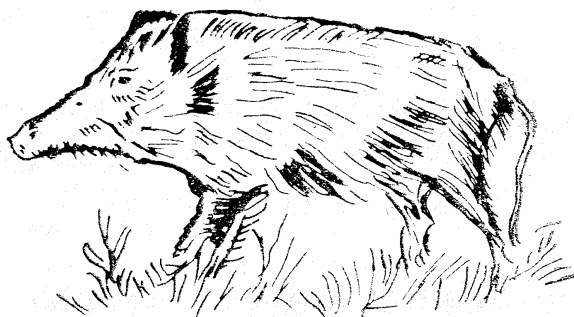
Populační dynamika prasete divokého (*Sus scrofa*)
na Českomoravské vrchovině a Břeclavsku

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta lesnická a dřevařská
Katedra ochrany lesa a myslivosti
Obor Lesní inženýrství

Populační dynamika prasete divokého (*Sus scrofa*) na Českomoravské vrchovině a Břeclavsku

Population development of Wild boar (*Sus scrofa*) in the Českomoravská vrchovina
Highlands and Břeclav region (S Moravis)

Diplomová práce

Vedoucí bakalářské práce: Doc. ing. Jaroslav Červený, CSc.

Konzultant: doc. RNDr. Petr Koubek, CSc.

Zpracovala: Bc. Zuzana Kalinová

Praha 2009

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Populační dynamika prasete divokého (*Sus scrofa*) na Českomoravské vrchovině a Břeclavsku“ vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 25. dubna 2009

.....
Bc. Zuzana Kalinová

PODĚKOVÁNÍ

Úvodem bych chtěla poděkovat všem lidem, kteří mi byli nápomocni při vzniku této práce. Můj dík patří zejména vedoucímu diplomové práce Doc. ing. Jaroslavu Červenému, CSc., doc. RNDr. Petru Koubkovi, CSc., ing. Lubomíru Šálkovi za ochotu, trpělivost, čas, cenné rady a postřehy, které mi věnovali při zpracování této diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat panu ing. Jiřímu Špunarovi a kol. z LZ Židlochovice, ing. Jaroslavu Kotrbovi z odboru životního prostředí Moravských Budějovic, panu Josefu Venhodovi z ČMMJ Třebíč za poskytnutí potřebných dat, díky kterým jsem mohla zpracovat diplomovou práci.

Abstrakt

Předložená práce se zabývá populační dynamikou prasete divokého ve dvou oblastech: Českomoravská vrchovina, Jihomoravské úvaly. Obě oblasti spojuje společná přírodní lesní oblast, a to Předhůří Českomoravské vysočiny. Cílem práce je stanovit hustotu populace v jednotlivých honebních společenstev v závislosti na odlišných přírodních podmínkách a čase.

Analýza dat početních stavů prasete divokého ve sledovaných honitbách ukázala, že od r. 1994 do r. 2007 došlo k dvojnásobnému navýšení počtu prasat v obou oblastech. Celková výměra honebních ploch spadajících pod Moravské Budějovice činí 37 885ha, honební plocha spadající pod LZ Židlochovice činí 10984 ha. I přes trojnásobnou velikost celkové honební plochy se v určitých rocích JKS černé zvěře příliš neliší, přesto, že v oblasti Moravských Budějovic převládá zemědělská půda.

V roce 1994 byl celkový JKS obou oblastí takřka vyrovnaný, jednalo se o rozdíl v počtu 58 ks. Později po časovém intervalu v časovém rozdílu 13 let, roku 2007 byl celkový JKS k 31.3 v oblasti Mor. Budějovic 154 ks, v LH Židlochovicích 302 ks, což je skoro dvojnásobek než v první oblasti.

V honitbách, které spadají pod Moravské Budějovice připadá 15,34 ks na 1000 ha lesní půdy a 4,06 ks na 1000 ha celkové honitby. V honitbách, které spadají pod LZ Židlochovice jsou obdobné hodnoty 32,01 ks na 1000 ha lesní půdy a 27,49 ks na 1000 ha celkové plochy.

Zvýšené počty černé zvěře se také výrazně projevíly jak na růstu odstřelů, tak i JKS.. V první oblasti se počet odstřelů od r. 1994 do r. 2007 navýšil až o 554 ks ulovené zvěře, v druhé oblasti se jednalo o navýšení odstřelů o 205 ks. JKS že zvýšily přibližně dvojnásobně.

Úhyny jsou v LH Židlochovicích od roku 2001 – 2007 nejčastější u selat, a to z 4,99 % je úmrtnost selat 3,14 %, za ní následuje úhyn lončáků, což činí 0,98 %, dále bachyně 0,51 % a v poslední řadě kňouři 0,36 %. K úhynům v této oblasti dochází hlavně v době lovu, kde není někdy možno postřelenou zvěř dohledat.

V oblasti Moravských Budějovic je celková úmrtnost ve stejném časovém období 0,24 %, z toho nejčastěji u lončáků, tj. 0,17 %, dále bachyně 0,03 %, úmrtnost u selat a kňourů je stejná, činí 0,02 %. Je zřejmé, že k častějším úhynům černé zvěře dochází na území LZ Židlochovice, příčinami mohou být, jak velikost území, tak různé přírodní poměry mezi oběma oblastmi.

Klíčová slova: Prase divoké, vývoj populace, Moravské Budějovice, LZ Židlochovice.

Abstract

The submitted thesis deals with the population dynamics of wild boar in two areas: Českomoravská vrchovina, Jihomoravské úvaly. Two areas are connected by natural forest area named Předhůří Českomoravské vysočiny. The thesis target is to determine the density of populations in individual hunting tracts depending on the different natural conditions.

The data analysis of wild boar stock in given hunting tracts showed that since 1994 the stock in both areas has doubled to 2007. The whole area of hunting tracts within the area with the center of town Moravské Budějovice is 37 885 ha, hunting tracts within the forest enterprise Židlochovice is 10 984 ha. Despite triple area of hunting tracts within Moravské Budějovice the spring stock of game does not differ in certain years and even though the agriculture land prevails in the area of Moravské Budějovice.

In 1994 the spring stock of game was approximately in the same level in both areas, the difference was only 58 individuals. Later, after the time gap of 13 years, in the year 2007 the spring stock in Moravské Budějovice was 154 individuals while in Židlochovice was 302 individuals which approximately forms double stock then in the first area.

The hunting tracts within Moravské Budějovice include 15,34 wild board individuals for each 1000 ha of forest land and 4,06 for the whole area of hunting tracts. In the hunting tracts within Židlochovice the numbers of wild boar stock are 32,01 for 1000 ha of forest land and 27,49 for the whole area of the hunting tracts.

The higher number of wild boars took effect in enhancement of shooting as well as of the spring stock of game. In the first area the number of shooting increased of 554 individuals of killed game since 1994 to 2007, in the second area the enhancement was of 205 individuals. The spring stocks of game roughly doubled.

The mortality in Židlochovice area is the most frequent in piglets, from the whole wild boar mortality 4,99% the piglets mortality reaches 3,14%, the mortality of yearling boar is 0,98%, the wild sow 0,51% and as last there are tuskers 0,36%. The mortality in this area occurs mainly in hunting season when sometimes wounded animals are not searched.

In the area of Moravské Budějovice the whole mortality in the same time period is 0,24%, the most frequent in yearling boars i.e. 0,17%, then in wild sows 0,03% while the mortality in piglets and tuskers is the same 0,02%. It is evident that the more frequent mortality of wild boar is found in the area of the forest enterprise Židlochovice. The reasons can various, from the size of area to different natural condition in both areas.

Key words: Wild boar, population development, Moravské Budějovice, forest enterprise Židlochovice.

OBSAH

1.	Úvod	1
2.	Literární rešerše.....	2
2.1	Historie černé zvěře.....	2
2.2	Systematické zařazení prasete divokého (<i>Sus scrofa</i>).....	3
2.3	Popis černé zvěře.....	4
2.3.1	Popis těla.....	4
2.3.2	Rozměry, variabilita ve hmotnosti.....	5
2.3.3	Zbarvení srsti.....	5
2.4	Rozmnožování černé zvěře.....	6
2.5	Smysly černé zvěře.....	6
2.6	Chování černé zvěře.....	7
2.6.1	Složení tlupy.....	7
2.6.2	Denní aktivita černé zvěře.....	7
2.6.3	Prostorová aktivita černé zvěře.....	7
2.6.3.1	Metoda značení černé zvěře.....	8
2.6.3.2	Metoda radiotelemetrická.....	8
2.7	Rozšíření černé zvěře.....	9
2.7.1	Rozšíření černé zvěře v Evropě.....	9
2.7.2	Rozšíření a vývoj černé zvěře v České republice.....	10
2.8	Populační dynamika černé zvěře.....	12
2.8.1	Vnitřní činitelé.....	12
2.8.2	Vnější činitelé.....	15
2.9	Hospodářský význam černé zvěře.....	18
2.9.1	Význam černé zvěře v zemědělství.....	19
2.9.2	Význam černé zvěře v myslivosti.....	19
2.9.3	Význam černé zvěře z pohledu lesního hospodářství.....	19
3.	Materiál a metodika.....	21
3.1	Způsob sběru dat.....	21
4.	Charakteristika zájmového území.....	22
4.1	Přírodní podmínky oblasti Moravských Budějovic.....	22
4.1.1	Poměry orografické a biografické členění.....	23
4.1.2	Poměry geologické a pedologické.....	23
4.1.3	Poměry klimatické.....	24
4.1.4	Poměry hydrografické.....	24

4.2	Přírodní podmínky v LHC Židlochovice.....	24
4.2.1	Podmínky orografické a biografické poměry.....	25
4.2.2	Poměry geologické a pedologické.....	26
4.2.3	Poměry hydrografické.....	27
4.2.4	Poměry klimatické.....	28
5.	Charakteristika hospodářských cílů.....	29
5.1	Charakteristika hospodářských poměrů v oblasti Moravských Budějovic..	29
5.1.1	Zhodnocení porostu podle lesních vegetačních stupňů.....	29
5.1.2	Zhodnocení zemědělského hospodaření v dané oblasti.....	29
5.1.3	Zhodnocení mysliveckého hospodaření v dané oblasti.....	29
5.2	Charakteristika hospodářských poměrů v LZ Židlochovice.....	30
5.2.1	Zhodnocení porostu podle lesních vegetačních stupňů.....	30
5.2.2	Zhodnocení zemědělského hospodaření v dané oblasti.....	30
5.2.3	Zhodnocení mysliveckého hospodaření v dané oblasti.....	30
6.	Výsledky.....	32
6.1	JKS, odstřely a úhyny černé zvěře.....	32
6.2	Jakostní třídy, normované a minimální kmenové stavy LZ Židlochovice...34	
6.3	Jakostní třídy, normované a minimální kmenové stavy v oblasti Moravských Budějovic.....	39
6.4	Celkové výsledky mysliveckého hospodaření ve sledovaných honitbách..	39
6.5	Souhrnné výsledky mysliveckého hospodaření od r. 1994 do 2008.....	42
6.5.1	Oblast Moravských Budějovic.....	42
6.5.2	LZ Židlochovice.....	43
7.	Diskuze.....	44
7.1	Příčiny zvyšujících se stavů černé zvěře.....	45
7.2	Jakostní třídy a normované kmenové stavy.....	48
7.3	Škody působené černou zvěří.....	49
7.4	Výsledky mysliveckého hospodaření v České republice.....	50
8.	Závěr.....	52
9.	Seznam použité literatury.....	53
10.	Seznam příloh.....	58

1. Úvod

Prase divoké (*Sus scrofa*) se řadí mezi naši původní zvěř, která se díky své přizpůsobivosti a vitalitě dovedla velmi dobře adaptovat na měnící se životní podmínky o čemž svědčí neustálý nárůst její početnosti a tedy odstřelu.

V minulosti, v polovině 18. století, musely být vydány císařské patenty na její likvidaci ve volné přírodě, poněvadž škod, kterých se tato zvěř dopouštěla, stále přibývalo. Prase divoké, i přes snahu lidí, dokázalo prosadit své vrozené instinkty natolik, že v dnešní době se stavy této zvěře výrazně projevují, jak v lesnické, tak i v zemědělské činnosti, např. škody na lesních porostech a polních kulturách.

Díky masivnímu nárůstu početnosti vzrostl také epizootologický význam tohoto druhu zvěře – KMP, trichinelóza, brucelóza, vzteklina. Tyto nemoci ohrožují nejen chovy domácích prasat, ale také samotného člověka.

Návrat černé zvěře do přírody je spojen s koncem 2. světové války, od té doby se stavy černé zvěře z mnoha důvodů neustále zvyšují. Tato situace není charakteristická jen pro ČR, ale i pro okolní státy (Německo, Maďarsko, Rakousko, Francie, Švýcarsko). S přemnožením divočáků se potýkají i některé mimoevropské země (Kalifornie, Texas v USA, N. J. Wales v Austrálii).

Svoje místo zastává i ekonomický význam tohoto druhu. Na jedné straně škody, kterých se černá zvěř dopouští a na druhé kvalitní zvěřina eventuálně lovecká turistika.

Vždy musíme mít na paměti, že stávající formy managementu (obhospodařování) populací černé zvěře problém jejího přemnožení či narůstajících škod neřeší. Na této situaci má velký podíl celkový civilizační tlak, který tuto zvěř velice významným způsobem ovlivňuje. Z mysliveckého pohledu je černá zvěř velice žádaná a řadí se mezi hlavní zvěř našich lesů.

Cílem mé diplomové práce je shromáždit dostupná data o praseti divokém publikovaná v ČR, která budou využita při zpracování údajů o změnách početnosti (změnách odstřelů, JKS, úhynů) v oblasti Moravských Budějovic a na Břeclavsku.

2. Literární rešerše

2.1. Historie černé zvěře

Prase divoké (*Sus scrofa*) patřilo už od starověku mezi lovnou a škodnou zvěř. V Egyptě se prasata odchytávala a pouštěla do arén ke gladiátorům, ve starověku se kvůli ochraně pracně pěstovaných plodin lovila. Ulovení divokého prasete bylo projevem velké síly a zároveň odvahy, tuto skutečnost dokládají báje a pověsti oslavující lovce (Boback, 1960).

Na území současné České republiky se černá zvěř vyskytovala vždy jako zvěř původní, i když její stavy nebyly nikdy příliš vysoké. Poměrně skrytý způsob života především umožňoval v zalesněných oblastech této zvěři přežívat. Teprve postupný pokles lesnatosti z původních až 90 % rozlohy lesů na současných 35 % a intenzifikace zemědělské výroby znamenají v chovu černé zvěře zásadní změny (Hromas, 2003).

V druhé polovině 17. století, po skončení třicetileté války, došel velké obliby chov černé zvěře ve volnosti. Země byla zpustošená válkou, vesnice vypálené, šlechta se chtěla bavit, ale zvěře byl v této době nedostatek. Poprvé se objevují zprávy o příkrmování divočáků. Proti černé zvěři se postavil tereziánský patent z roku 1766 o náhradě škod působených zvěří. V roce 1770 bylo vydáno nařízení zakazující chov černé zvěře mimo obory a v roce 1786 josefský patent, dovolující navíc lovit prase divoké mimo obory bez omezení (Andreska, 1993).

Rozšíření i početnost černé zvěře se během historického vývoje dosti podstatně měnila, například od konce 18. století se ve volných honitbách téměř nevyskytovala. Zásadní vliv na tuto skutečnost měla stoupající lidnatost, osídlování nových oblastí a především intenzifikace lesní a zemědělské výroby (Wolf, 1994).

Po vyhubení velkých šelem bylo prase divoké povýšeno na škodnou číslo jedna a jako takové nemilosrdně pronásledováno. Tak např. již před první světovou válkou vyplácela správa královských pruských lesů lesnickému a mysliveckému personálu vysoké odměny za letní odstřel divočáků nikoliv se záměrem o jejich regulaci, ale vyhubení (Happ, 2005).

Vysoké škody v zemědělství a lesnictví vedly k zásadním opatření, jehož výsledkem bylo soustředění chovu černé zvěře do obor. Tento stav trval téměř dvě století (Seget, 1974).

Během 2. světové války dochází k poškození řady obor s chovem černé zvěře což mělo za následek její únik do volných honiteb. Díky své velké reprodukční schopnosti a přizpůsobivosti se černá zvěř rychle šíří po celém území České republiky, osidluje vnitrozemí a již v roce 1950 se objevuje v okolí Prahy (Andreska, 1993, Wolf, 2000).

Rostoucí počet divokých prasat nejlépe dokumentují údaje o jejich odstřelu. Tak v roce 1949 bylo uloveno 254 prasat, v roce 1950 více jak jeden tisíc, v roce 1959 již 3 072 prasat a po roce 1962 již více jak 5 000 prasat ročně (Lochman, 1974, Havránek, 2005). Podobný průběh má vývoj početních stavů a dynamika odstřelu černé zvěře i na Slovensku (Hell, 1986).

V současné době dosahují stavy černé zvěře v České republice nebývalé vysoké početnosti. Výsledkem je skutečnost, rozsáhlá území polních i lesních ekosystémů jsou významným způsobem černou zvěří ovlivňovány. Je zřejmé, že nejsou naplněny principy trvale udržitelného rozvoje, vznikají rozsáhlé škody, objevují se ohniska chorob přenášených divokými prasaty. Vysoké početní stavy se myslivcům nedaří účinně regulovat (Happ, 2005).

2.2. Systematické zařazení prasete divokého (*Sus scrofa*)

Prase divoké (*Sus scrofa*) řadíme mezi savce

Řád: sudokopytníci (*Actiodactyla*)

Podřád: nepřežvýkavci (*Nonruminantia*)

Čeleď: prasatovití (*Suidae*)

Druh: Prase divoké (*Sus scrofa*)

Čeleď prasatovitých se podle Wolfa (1977) dělí na sedm rodů (*Pekari*, *Babirussa*, *Potamochoerus*, *Phacochoerus*, *Porcula*, *Hylochoerus*, a *Sus*). Rod *Sus* dělí Hell (1986) na tři druhy:

- ❖ *Sus barbatus*
- ❖ *Sus verrucosus*
- ❖ *Sus scrofa*

V Evropě se ve volné přírodě vyskytuje několik původních poddruhů.

Hespeler (2007) uvádí tyto poddruhy:

- ❖ Evropské prase divoké (*Sus scrofa scrofa*)
- ❖ Prase iberské (*Sus scrofa castilianus*)
- ❖ Prase italské (*Sus scrofa majori*)
- ❖ Prase sardinské (*Sus scrofa meridionalis*)
- ❖ Prase karpatské (*Sus scrofa attila*)
- ❖ Prase berberské (*Sus scrofa barbarus*)
- ❖ Prase maloasijské (*Sus scrofa lybicus*)

Wolf (1977) řadí do poddruhů mimo jiné i prase divoké jugoslávské (*Sus scrofa reizeri*), prase divoké žíhané (*Sus scrofa vittatus*) a prase divoké polské (*Sus scrofa falzfeini*). Zatímco Hell (1986) rozlišuje 7 evropských poddruhů: prase divoké žíhané řadí do asijských a severoafrických poddruhů, kterých celkem popisuje devatenáct.

2.3. Popis černé zvěře

2.3.1. Popis těla

Hlava černé zvěře zaujímá asi 3/8 délky těla, je mohutná a přechází neznatelně v krk. Vpředu vybíhá v dlouhý nos (ryj), zakončený pohyblivým kruhovým terčem s obrovským množstvím hmatových buněk. Oči jsou umístěny dosti vzadu v horní části hlavy, slechy, postavené na konci hlavy, jsou trojhranné, hustě osrstěné. Ocas, pírkó, dosahuje délky 20 – 50 cm (Wolf, 1977).

Krk černé zvěře je velmi krátký, při pohledu splývá s hlavou a neznatelně přechází v hrudník a přední běhy. Wolf (1977) také uvádí, že mohutné svalstvo je na krku a na páteři. Na přední části těla je více svalů, proto je těžší než zadní. Uvádí se, že přední polovina divočáka váží 70% jeho celkové hmotnosti.

Bachyně (samice) má hlavu porostlou krátkými štětínami, takže se její hlava jeví užší, špičáky, háky, jsou krátké a zřídka nadzvedávají horní pysk. U kňoura (samce) se zdá být lebka kratší, neboť na temeni mají dlouhé štětiny a z čelisti jim vyčnívají špičáky (zbraně), spodní delší páráky a horní kratší klektáky (Wolf, 1977).

Běhy jsou zakončeny čtyřmi prsty, z nichž 3 a 4 jsou mohutnější (spárky) a nesou

celou tíhu těla, 2 a 1 jsou zakrnělé (paspárky) a jsou na běhu poněkud stranou a výše. Divoká prasata našlapují na všechny čtyři prsty, jejichž spárky a paspárky se otiskují ve stopě (Wolf, 1977).

Podle Wolfa (1977) spárky a paspárky neustále dorůstají, nejintenzivněji však v době růstu letní srsti.

2.3.2. Rozměry, variabilita ve hmotnosti

Hmotnost samce (kňoura) a samice (bachyně) se celkem hodně liší. Samec může vážit 100 - 300 kg, ale našly se případy, kdy váha přesáhla 370 kg. Hmotnost samice je podstatně nižší: 50 - 150 kg, ale v březosti může přesáhnout 200 kg. Velikost a hmotnost divokých prasat jsou značně rozdílné, a to i v rámci téže oblasti.

Lochman (1974) udává:

- že se jejich délka těla pohybuje v rozmezí od 110 do 150 cm,
- že jejich ocas (pírko), bývá 15 až 25 cm dlouhý,
- že zvěř měří v kohoutku 85 a 95 cm.

2.3.3. Zbarvení srsti

Zbarvení srsti prasete divokého není u všech kusů stejné. Srst je tmavá, černohnědá až černá, podle ní také dostala černá zvěř své jméno. Mění se také podle ročního období. V zimě, zvláště ve sněhu, činí srst dojem, že je černé barvy a nápadně hrubě vlnitá, v létě jsou divočáci světlejší. (Wolf, 1977) Selata černé zvěře mají na tmavohnědém podkladu světležluté podélné pruhy. Pruhování se ztrácí do první podzimní výměny srsti, kdy dorůstají tmavé štětiny (Lochman, 1974).

Kůže černé zvěře je poměrně tlustá a pevná, pokrytá dlouhými štětinami a podsadou, jejíž hustota se řídí ročním obdobím. V létě chrání hustá podsada zvěř před chladem, poněvadž je velmi jemná a vlnitá, v létě ji zvěř naopak zcela postrádá. (Wolf, 1977)

Na hřbetě se srst dále skládá ze štětín na konci roztřepených (osin), naspodu jednoduchých, na hřbetě je srst delší a tvoří hřeben. Srst je v létě šedá, někdy s narezavělým nádechem, hustší nárost šedé až černé podsady způsobuje v zimě zbarvení dočerna. (Hendrych, 1956)

2.4. Rozmnožování černé zvěře

Na rozmnožování černé zvěře mají podle Olofa (1951) a Habera (1966) rozhodující vliv především žír během roku a povětrnostní podmínky v zimním období. Plodnost samic podle Fruzinského (1993) výrazně ovlivňuje jejich věk a fyzická kondice.

Tab. č. 1: Ukazuje podíl účasti různých věkových tříd v reprodukčním procesu

Plodnost samic v letech	Střední počet Embryí	% oplodněných samic	Střední počet selat na 1 samici
0 - 1 selata	3	30	0.9
1 - 2 lončáci	4,3	70	3
Výše jak 2 roky	6,2	96	6

Chrutí (říje) černé zvěře probíhá v evropských zemích převážně od listopadu do konce ledna a trvá v průměru pět týdnů. Podle Happa (2005) se mohou vyskytnout rozsáhlé výkyvy. K říji může docházet od září až do ledna. A s tím souvisí i rozdílná doba metání selat. Podle Wolfa (1977) probíhá první chrutí u samice (bachyňky) ve věku 18 – 20 měsíců, tedy ve stáří lončáka. Samci (kňouři) se účastní chrutí teprve ve věku 4 – 5 let. Dvouletí a tříletí samci se chrutí neúčastní, neboť je silnější jedinci k samicím nepustí. Podle Oloffa (1951), Lebeděvové (1956) a Habera (1956) metaly samice (bachyňky) 3 – 5 selat. Wolf (1977) uvádí 4 – 5 selat, nejčastěji však 2 – 3.

2.5. Smysly černé zvěře

Činnost organismu řídí nervové ústrojí, které zajišťuje jeho spojení s vnějším prostředím, umožňuje činnost jednotlivých orgánů a přizpůsobuje ji podmínkám prostředí. Mezi nejlépe rozvinuté smysly prasete divokého se řadí hmat, sluch a čich, naproti tomu zrak této zvěře je velmi slabý. Dobře vyvinutý čich využívá především při vyhledávání potravy a při orientaci v prostředí (Fruzinski, 1993). Snethlage (1967) uvádí, že čich černé zvěře je vyvinut stejně dobře jako čich loveckého psa.

2.6. Chování černé zvěře

2.6.1. Složení tlupy

Prase divoké je druh žijící v tlupách, jeho život je organizován na matriarchálním základu. Tlupa je složena z mnoha individuí různého pohlaví a věku. Vůdčím kusem je víceletá a zkušená samice (dominantní bachyně), která řídí a zabezpečuje soudržnost tlupy. Kromě samic jsou v tlupě také selata a lončáci do dvou let stáří. Ti mohou být v době, kdy bachyně kojí dočasně z tlupy vypuzeni. V tlupě jsou často i jiné bachyně se a tak vznikají velká seskupení, čítající mnoho desítek kusů. Samci opouští svou tlupu ve věku kolem 2 let. Pak žijí v malé skupině obvykle na periferii území své tlupy, se kterou se příležitostně spojují. Staří samci, jsou zpravidla samotáři, jen výjimečně žijí ve dvojici s mladším jedincem. K tlupě přichází kňour pouze v době chrutí (Happ, 2005).

2.6.2. Denní aktivita černé zvěře

Černá zvěř je v kulturní krajině aktivní zejména za šera a tmy, t. j. od brzkého večera přes celou noc až do brzkého rána. Vrchol aktivity je těsně po západu slunce, a druhé maximum aktivity, menšího rozsahu, je ráno těsně před východem slunce. Tento denní rytmus aktivity černé zvěře se může lokálně velmi měnit v závislosti na různých okolnostech, jakými jsou např. na dostupnosti a množství potravy, klimatických podmínkách, intenzitě měsíčního svitu, turistickém ruchu či loveckém tlaku (Hell, 1986).

2.6.3. Prostorová aktivita černé zvěře

Pro zkoumání prostorové aktivity černé zvěře, se používají především dvě základní metody:

- metoda značení zvěře vizuálními značkami (například plastové značky ve slechu, obojky s čísly atd.)
- metoda radiotelemetrická

2.6.3.1. Metoda značení černé zvěře

Metoda vizuálního značení zvěře zahrnuje odchyt zvěře, značení ušními značkami a následně vyhodnocování zpětných hlášení o ulovené nebo pozorované zvěři. Tato metoda patří mezi starší, technicky a finančně nenáročnou. Nelze ovšem získat přímé informace o velikosti domovského okrsku a denních trasách zvěře (Find'o, 2004).

Fruzinski (1990) analyzoval vzdálenosti odstřelu od místa označení a zjistil, že 27,1 % bylo uloveno ve vzdálenosti 0 – 0,5 km od místa značení, 5,1 % jedinců ve vzdálenosti 0,6 – 1,0 km, 20,4 % jedinců ve vzdálenosti 1,1 – 2,0 km, 27,1 % jedinců ve vzdálenosti 2,1 – 3,0 km, 5,1 % jedinců ve vzdálenosti 3,1 – 5,0 km a 6,7 % jedinců bylo uloveno ve vzdálenosti větší než 10,0 km. Celkově tedy bylo ve vzdálenosti menší než 5 km uloveno 88,2 % označených kusů černé zvěře. To svědčí o velmi malé migrační tendenci zkoumané populace černé zvěře. To je ovšem v případě dostatečného množství potravních zdrojů a odpovídajícího životního prostředí typickým znakem chování černé zvěře.

Obdobné výsledky publikoval také Meynhardt (1990) z území bývalé NDR. V letech 1976 – 1985 označil na 5 různých lokalitách celkem 3 344 jedinců. Po vyhodnocení zpětných hlášení o ulovených jedincích dospěl k závěru, že teritoriální chování divokých prasat a jejich migraci podstatně ovlivňuje pohlaví a do jisté míry je závislé i na věku.

2.6.3.2. Metoda radiotelemetrická

K této metodě patří odchyt zvěře a její imobilizace, upevnění nebo implantaci vysílače, přijímání signálů skenerem a následně vyhodnocování pohybu zvěře (Havránek, 2005). Tato metoda je mnohem přesnější, umožňuje získat obrovské množství dat, je však finančně velmi náročná. Přesto existují desítky prací, ve kterých jsou publikována data získaná touto metodou. Jejich cílem bylo zjistit nejen velikost domovského okrsku popřípadě teritoria ale také migrační tendence a reakce na specifické druhy vyrušování jako je např. lov (Maillard a. Fournier, 1993, Maillard et al., 1998, Meriggi a. Sacchi, 1991, Sodeikat a. Pohlmeier, 2002).

Boitani at al. (1991) zjistil, že plocha na které divoká prasata získávají svoji denní dávku potravy je přibližně 1 km², v průběhu roku velikost kolísá od 1,1 až 3,9 km², přičemž

v období říjen - prosinec je tato oblast největší. Stejní autoři zkoumali domovský okrsek černé zvěře odchované v oboře a vypuštěné do nového prostředí.

Z telemetrického sledování označených jedinců vyplývá rozdílná velikost domovského okrsku u samců (prům. plocha 11,48 km²) a samic (3,77 km²).

Velmi zajímavé údaje o velikost domovského okrsku publikují Eisfeld a Hahn (1998) a Müller (1998).

Jejich výsledky lze shrnout následovně:

- ❖ byla jednoznačně potvrzena vazba na určitý životní prostor,
- ❖ domovský okrsek sledovaných jedinců byl o velikosti do 1 000 ha, resp. 1 240 – 1 800 ha, často výrazně menší (konvexní polygon bachyní 250 - 1060 ha, konkávní polygon 180 – 730 ha),
- ❖ věrnost stávaní se projevila u obou pohlaví,
- ❖ hlášení o ulovených značených divočácích v 89 % pocházela ze vzdálenosti menší než 3 km, průměrná vzdálenost 4,47 km, největší vzdálenost 17 km, resp. 40 km,
- ❖ vzdálenější migrace jsou jakési výjimky potvrzující pravidlo, jsou vzácné a vyskytují se jen v určitých údobích jedinců (výzkum příčin těchto vzdálených migrací pokračuje).

2.7. Rozšíření černé zvěře

2.7.1. Rozšíření černé zvěře v Evropě

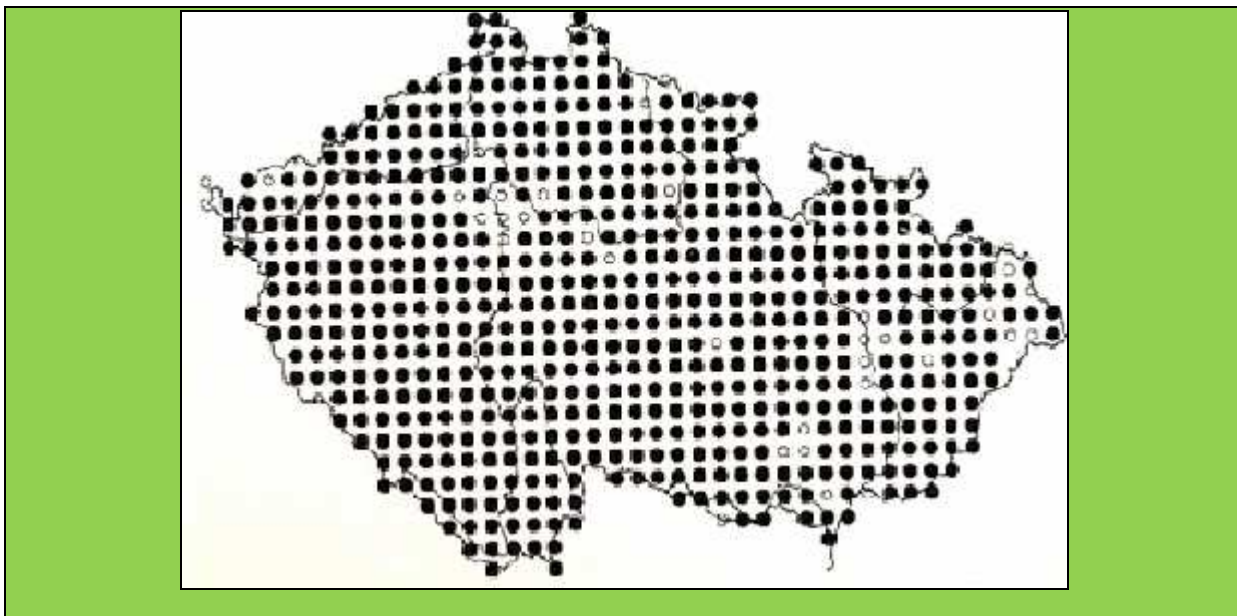
Černá zvěř se vždy těšila velkému zájmu myslivců, a proto byla na některých místech, kde byla vyhubena, znovu zaváděna. První známé zmínky o vysazování zvěře pocházejí z druhé poloviny 16. století, kdy zvěř, dovezená z Německa, byla vysazena v Dánsku. Počátkem 17. století byla v Anglii vysazena zvěř francouzského původu. Pokusy byly v obou zemích několikrát opakovány, protože ztroskotaly (Wolf, 1977).

Kromě přirozeného výskytu prasete divokého byly introdukcí vytvořeny i v jiných světadílech populace této zvěře. Běžně se divoká prasata vyskytují v USA v některých státech Jižní Ameriky (Argentina, Chile), v Austrálii a na Novém Zélandu (Hell, 1986)

Původně byla černá zvěř rozšířena po celé Evropě. V zemědělsky rozvinutých krajinách ji začal člověk počátkem novověku, na přelomu 15. a 16. století, rychleji zatlačovat vzhledem ke škodám, které působila na zemědělských plodinách. Za to, že se dosud na

některých místech západní a jižní Evropy udržela alespoň ostrůvkovitě, popřípadě, že jiné oblasti znovu osídlila, vděčí své plodnosti a životaschopnosti (Wolf, 1977).

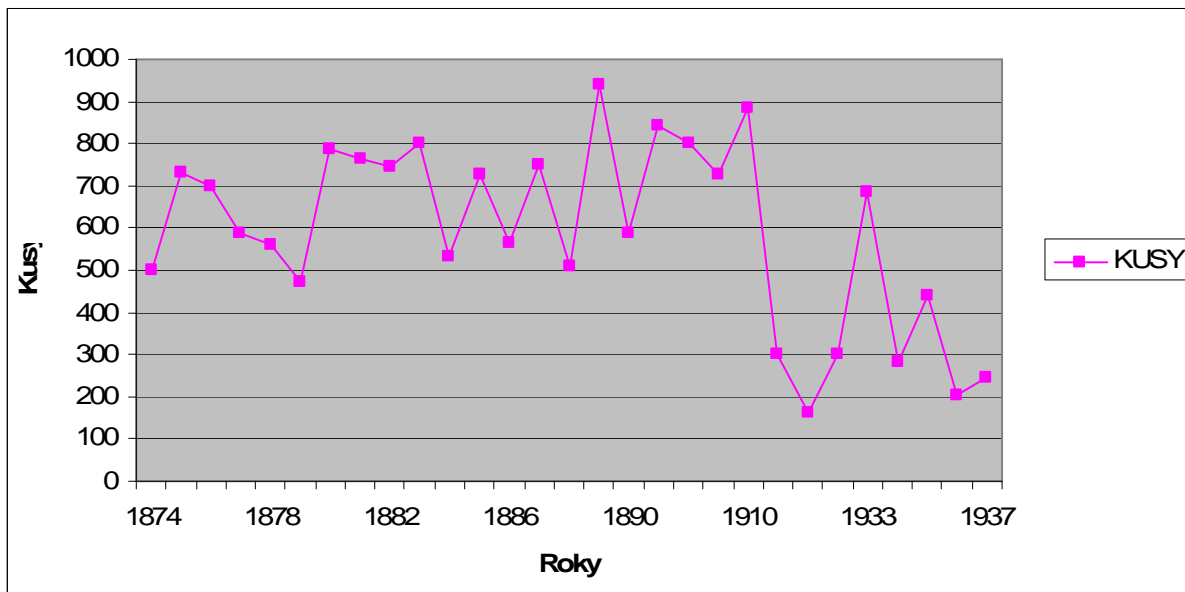
2.7.2. Rozšíření a vývoj černé zvěře v České republice

Obr. č. 1: Rozšíření černé zvěře v ČR (Červený a kol., 2003)

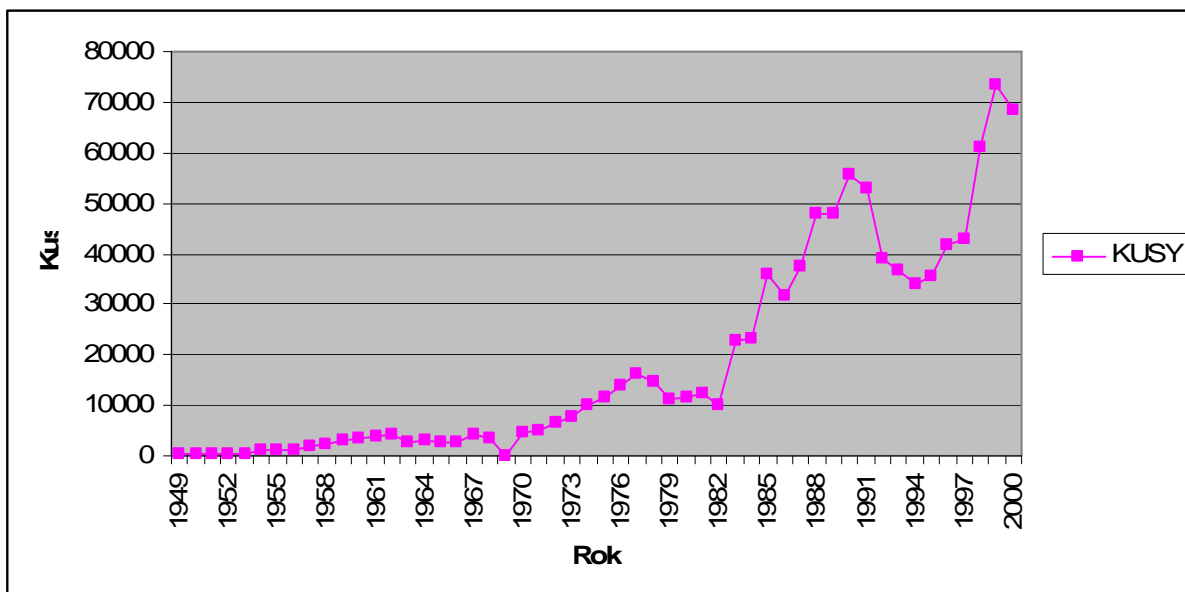
Stejně jako po celé Evropě se prase divoké nacházelo i po celém území našeho státu. Dokládají to archivní záznamy, zejména pak hospodářské instrukce velkostatků ze 16. – 19. století, z nichž některé podrobně uvádějí pokyny pro chov a lov černé zvěře i pro péči o ni (Wolf, 1977).

Škody, kterých se černá zvěř na polích dopouštěla postupně dosáhly takové výše, že musely být za panování Marie Terezie a následně jejího syna Josefa II. řešeny. Roku 1766 vydala Marie Terezie patent, který přikazoval vlastníkům loveckého práva hradit škody způsobené zvěří, dále na to r. 1770 vydává nařízení o uzavření černé zvěře do obor. Následně Josef II. r. 1786 vydává „Lovecký řád“, který umožňoval chov divokých prasat pouze v oborách a odstranil černou zvěř z volných honiteb Českého království (Hromas, 2003).

Graf. č. 1: Úlovky černé zvěře na území ČR z let 1874 – 1937

Roční úlovky černé zvěře koncem 19. století nepřesáhly 1000 kusů a v období 1. republiky vykazovaly spíše pokles, zejména v období před druhou světovou válkou, kdy i oborní chovy byly zřejmě pro přílišnou nákladovost redukovány (Hromas, 2003).

V důsledku válečných událostí byly oborní ploty odstraněny, díky tomuto zákroku se černá zvěř mohla volně pohybovat ve volnosti. Přehled úlovků černé zvěře z let 1949 – 2000 je uveden v tabulce.

Graf. č. 2: Úlovky černé zvěře na území ČR z let 1949 – 2000

Z tabulky č. 2 vyplývá, že více než 1000 kusů se u nás lovilo od roku 1954. Následně začaly její úlovky zpočátku pomalu a následně rychleji stoupat (Hromas, 2003).

V našich podmínkách jsou optimální podmínky pro bytí divočáků lužní lesy, protkané porosty rákosí okolo vod, kde plodonosné listnáče, především duby, jim poskytují dostatek žíru, blízkost vody možnost kalištění a měkká půda příležitost k rytí při hledání potravy (Wolf, 1977).

2.8. Populační dynamika černé zvěře

Populační dynamika je výslednicí složité součinnosti vnitřních a vnějších činitelů, které ovlivňují kolísání početnosti příslušné populace.

2.8.1. Vnitřní činitelé

Z vnitřních činitelů je to především reprodukční schopnost této zvěře, která v dnešních životních podmínkách dosahuje na určitých místech nebývale vysoké hodnoty. Významnou úlohu tu reprezentuje i početnost a složení populace podle poměru pohlaví a po věkové stránce, která je v současné době u černé zvěře značně narušená v důsledku jejího nesprávného obhospodařování, zejména nesprávného lovu (Wolf, 1994).

Důležitým faktorem pro posouzení populační dynamiky je reálný přírůstek (resp. plodnost) a mortalita Briedermann (1971).

Podle citovaného autora lze plodnost vypočítat podle vzorce:

$$F = \frac{0,9 E \cdot P}{100}$$

kde P - procento samičí zvěře zúčastněné na reprodukci v jednotlivých věkových třídách
E - průměrný počet embryí.

Koeficient 0,9 vyjadřuje celkovou 10% mortalitu, kterou tento autor předpokládá po dobu prenatalního a postnatalního vývoje prasat. Protože plodnost je přímo ovlivněna

kvalitou životního prostředí (potravní nabídka) a klimatickými podmínkami (výška sněhové pokrývky) jsou pro její výpočet používány pouze průměrné hodnoty (viz tab. č. 2).

Tab. č. 2: Průměrné hodnoty fekundity černé zvěře podle Briedermen (1971).

Ekologické podmínky	Selata			Lončáci			Bachyně		
	E	P	F	E	P	F	E	P	F
Nepříznivé	3,6	30	1,0	4,5	80	3,2	6,3	90	5,1
Průměrné	4,1	35	1,3	5,8	80	4,2	6,5	90	5,3
Příznivé	4,6	40	1,7	6,5	90	5,3	6,8	90	5,5

Z tabulky č.2 vyplývá, že lze očekávat průměrný přírůstek 1,0 až 1,7 odchovaných selat na jednu bachyňku z kategorie selat v jarním kmenovém stavu, 3,2 až 5,3 selat na jednu bachyňku z lončáků a 5,1 až 5,5 selat na jednu dospělou bachyni. To odpovídá také situaci v populaci naší černé zvěře (Wolf, 1994).

V populaci s dobrou věkovou skladbou, kdy na dospělé bachyně připadá 44,7 %, na lončačky 14,9 % a na bachyňky ze selat 40,4 % v jarním kmenovém stavu se v nepříznivých letech dosahuje 148 %, v průměrných 165 % a ve velmi příznivých 185 % z celého jarního kmenového stavu zvěře Briedermann (1971).

Vodňanský (2003) uvádí, že za současné situace dosahují čisté roční přírůstky populaci černé zvěře 150 - 200 % celého jarního kmenového stavu. Přitom za zvláště příznivých podmínek mohou být roční přírůstky ještě vyšší.

Podle Olofa (1951) činí přírůstek v nepříznivých letech 50 – 60 % celkového stavu, v průměrných letech 90 – 100 % a po žírném roce 150 i více %. Lebedějová (1956) uvádí, že stavy černé zvěře po mírné zimě v přirozených podmínkách mohou stoupnout až na trojnásobek.

Vnitrodruhová konkurence:

Konkurence je typ vztahu mezi jedinci vyvolaného společnou potřebou zdroje, jenž se vyskytuje v omezeném množství, a směřujícího ke snížení možnosti přežití, růstu a reprodukce soutěžících jedinců (Begon, 1997).

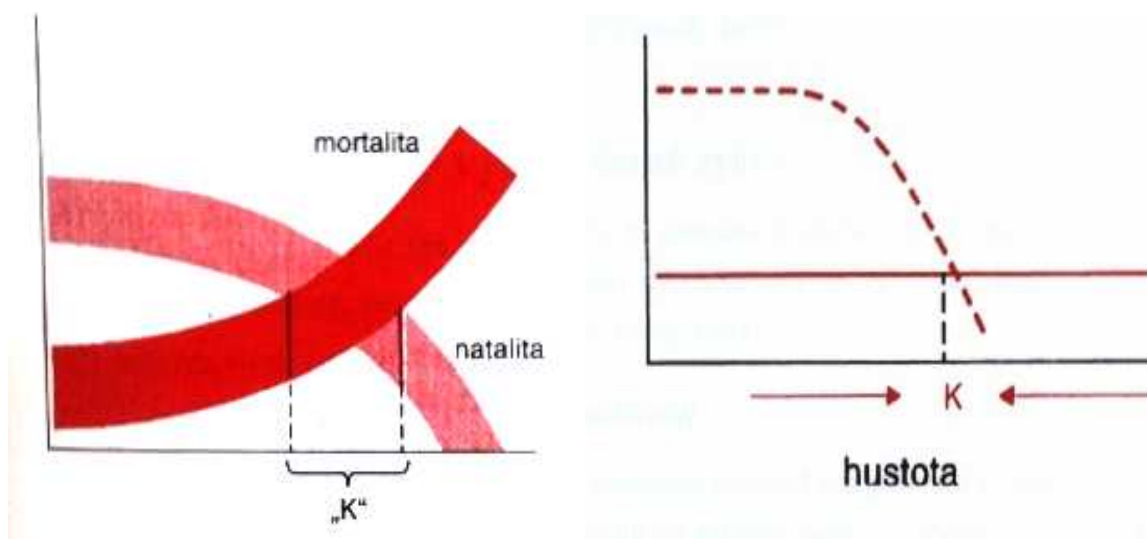
Zvýšení hustoty snižuje přínos každého jedince příští generaci. Je zřejmé, že konečným výsledkem působení konkurence na jedince je snížení jeho přínosu pro příští

generaci ve srovnání s tím co by se stalo, kdyby nebyli přítomni žádní konkurenti. Vnitrodruhová konkurence vede k tomu, že jedinec přijímá méně ze zdroje a snad také ke snížení či zpomalení individuálního růstu a vývoje. Dále ke snížení množství zásob nebo zvýšení nebezpečí napadení predátorem. To může dále vést ke snížení délky života, anebo i ke snížení plodnosti, přičemž délka života spolu s plodností určuje reprodukční výkon jedince (Begon, 1997).

Vnitrodruhová konkurence a regulace velikosti populace:

Navzdory odchýlkám, lze působení vnitrodruhové konkurence na mortalitu a natalitu vyjádřit modelově. Na obrázku č. 2 je znázorněn průběh mortality a natality v závislosti na hustotě populace (míře konkurence). Při nižší hustotě převyšuje míra natality míru mortality a velikost populace vzrůstá. Při hustotě nad průsečíkem převyšuje mortalita natalitu a velikost populace se zmenšuje. Při hodnotě hustoty odpovídající průsečíku je růst obou veličin vyrovnán a ve velikosti populace nedochází k žádné změně. Taková hustota je známá jako nosná kapacita prostředí a je charakteristická právě tím, že počet narozených jedinců je roven počtu jedinců uhynulých, představuje takovou velikost populace, jakou mohou zdroje prostředí udržet, aniž by docházelo k nárůstu či úbytku populace (Begon, 1997).

Obr. č. 2: Působení vnitrodruhové konkurence

Zatímco hypoteticky vytvářené populace zobrazené jednoduchou křivkou, mohou být charakterizovány jednoduchou nosnou kapacitou. U přirozených populací to neplatí.

Přirozené prostředí nepředvídatelně kolísá, na jedince působí soubor faktorů a

vnitrodruhová konkurence je jen jedním z nich. Zdroje nejen hustota ovlivňuje, ale také hustotě odpovídají.

Vnitrodruhová konkurence nevede přirozené populace na předpokládanou a neměnnou úroveň, ale často může začít s velmi různými počátečními hustotami a končit úzkým rozpětím konečných hustot — snaží se tedy udržovat hustotu v jistých hranicích (Begon, 1997).

2.8.2. Vnější činitele

Vnější činitele můžeme rozdělit na činitele biotické (potrava, mezidruhová konkurence, predátoři, paraziti, choroby) a činitele abiotické (počasí).

Potrava černé zvěře je velmi rozmanitá a její druhové složení se mění během roku podle její dostupnosti. (Zabloudil, 2003)

Tab. č. 3: Složení potravy černé zvěře v různých částech Evropy (%).

Území	Citace	Rostlinná složka	Živočišná složka
Německo	(Briedermann, 1976)	90,00	4,50
Polsko	(Haber, 1966)	92,60	6,20
Polsko	(Genov, 1981)	91,00	9,00
Česko	(Holý, 1983)	90,90	7,30
Česko	(Janda, 1958)	85,90	13,20
Rusko	(Sablinová, 1955)	80,70	19,30
Rusko	(Lebeděvová, 1956)	87,60	12,40
Rusko	(Kozlo, 1975)	95,80	4,20
Rusko	(Timofejevová, 1975)	91,00	9,00
Rusko	(Rusakov - Timofejevová, 1984)	70,20	29,80

Detailnější přehled zastoupení jednotlivých rostlinných i živočišných složek v potravě černé zvěře je uveden v tab. č. 4.

Tab. č. 4: Složení potravy černé zvěře v ČR podle Zabloužil (1989)

Potrava rostlinná	%	Potrava živočišná	%
Bukvice, žaludy	11,53	Hmyz	1,32
Řepa krmná a cukrová	26,42	Žížaly	0,88
Oves, proso, ječmen	23,13	Hraboši a myši	1,04
Zelené části rostlin	12,1	Žáby	0,65
Oddenky a kořínky	2,91	Hryzci a krtci	1,74
Bobule keřů, ovoce stromů	3,24	Ptáci	1,51
Houby	1,02	Padliny	1,07
Neidentifikováno	9,22	Neidentifikováno	2,22
Celkem	89,57	Celkem	10,43

Citované výsledky byly získány analýzou vzorků potravy z žaludků černé zvěře pocházející z oblastí s intenzivní zemědělskou výrobou a lesnictvím. Pro konfrontaci uvádím výsledky analýzy rozboru žaludků divokých prasat z přírodního parku Maremma ve střední Itálii. Černá zvěř zde neměla přístup k doplňkové stravě a ani k zemědělským plodinám. Divoká prasata byla závislá na kvalitě a dostupnosti přirozených potravních zdrojů. Bylo zjištěno, že 86,3 % z celkového objemu potravy bylo rostlinného původu. Mezi nejběžněji konzumované složky patřily trávy, žaludy, olivy a také semena borovice. Tak jak se v různých letech měnila potravní nabídka tak byly jednotlivé složky v potravě zastoupeny. V plodonosných letech představovaly žaludy, olivy nebo plody jalovce téměř 45 % objemu potravy, v letech chudých na tento zdroj to byly trávy se 40 % objemu potravy.

V období, kdy nebyly dostupné žádné plody či semena, tvořily trávy až 98 % celkového objemu přijaté potravy (Massei, 1996).

Snášenlivost černé zvěře s ostatní zvěří:

Při ekologicky přiměřeném stavu se černá zvěř s ostatní zvěří snáší, ale spíše lze říci, že se ji ostatní zvěř vyhýbá. (Wolf, 1994).

Např. Urbanec (2003) uvádí, že černou zvěř nelze považovat za predátora srnčí zvěře, také z pozorování soužití obou druhů zvěře, vně i uvnitř oploceného zařízení dedukuje tyto závěry:

- ❖ V oblastech trvalého výskytu černé zvěře si srnčí zvěř na jejich přítomnost rychle zvykla a nereaguje na ni
- ❖ Úniková vzdálenost se v průběhu roku mění; v zimě, v době nouze, kdy se zvěř srnčí a černá setkává na krmelištích, je velmi malá
- ❖ Významná korelace panuje mezi životním prostorem zvěře a únikovou vzdáleností; v oplocenkách vykazuje srnčí zvěř vyšší míru tolerance vůči divokým prasatům
- ❖ Není vyloučeno, že černá zvěř je schopna zlikvidovat čerstvě kladená srnčata, záměrně, však tuto příležitost nevyhledává a nechová se tudíž jako specializovaný predátor srnčí zvěře, respektive i ostatní zvěře.

Vach (1994) uvádí, že v oboře Aldařín se srnčata rodí a dospívají bez problémů. Náhodné setkání černé zvěře s odloženým srnčetem, zejména krátce po narození, však může být osudné.

Pozorování v honitbě Přízeř, ukazují, že vysoké stavy černé zvěře ve volných honitbách nemají významný vliv na početnost populace srnčí zvěře (Urbanec, 2003). Rovněž Wolf (1977), Briedermann (1976) a Happ (1995) vyvozují závěry, že zásadní podíl zkonsumované spárkaté zvěře je tvořen většinou padlinami.

Predátoři černé zvěře:

Prase divoké nemá v Evropě kromě člověka mnoho přirozených nepřátel. U nás lze mezi přirozené nepřátele černé zvěře zařadit pouze velké šelmy rysa ostrovida, vlka a medvěda hnědého. Jejich počet je však tak nízký, že žádný zásadní vliv na populační hustotu černé zvěře nemají.

Nemoci černé zvěře:

Černá zvěř je naší původní zvěří, je velmi dobře přizpůsobena našim přírodním podmínkám. Jedná se o relativně odolnou zvěř co do výskytu chorob a jejich intenzity a velmi nenáročnou na výživu. (Urbanec, 2005)

Jedním velice důležitým ukazatelem kvality zvěře v honitbách je mimo konstitučních

znaků a hmotnosti i její zdravotní stav. Je potřeba, aby každý myslivec byl seznámen se základními chorobami ať u živé zvěře, tak i ulovené, zejména s těmi, které jsou přenosné na psa či člověka. (Hromas, 1991)

Nemoci černé zvěře lze rozdělit dle původce na virové (obrna prasat, vzteklina, mor prasat, červenka prasat), dále na parazitární, způsobené vnitřními parazity - *endoparaziti* (prvoci a různí červi), nebo vnějšími parazity - *ektoparaziti* (členovci) a na ostatní (otravy, nádorová onemocnění) (Hendrych, 1956).

Vzteklina je obávané virové onemocnění, známé především u šelem. Nákaza se šíří přímým stykem při kontaktu mezi nakaženým a zdravým zvířetem nebo přes kontaminované krmivo či vodu i krev sajícím hmyzem, dále pak není vyloučena ani možnost přenosu drobnými hlodavci, u kterých se však nemoc neprojeví klasickými příznaky. Vzteklna je známa u mnoha divokých prasat, projevuje se porušením nervové soustavy. (Wolf, 1977, Urbanec, 2005)

Klasický mor prasat (KMP) je velmi nebezpečná nákaza prasat se kterou veterináři, myslivci i chovatelé bojují v Evropě už 140 let. První případ KMP prasat byl popsán v Anglii už v roce 1862. Chronický průběh provázejí obvykle vyhublost a vředovité změny na střevech. Občas se mohou vyskytnout nervové formy, vyznačující se ztrátou plachosti, nekoordinovanými pohyby a celkově nenormálním chováním (Urbanec, 2005).

Brucelóza, se řadí mezi velmi závažné onemocnění bakteriálního původu. Nemocná zvířata vylučují patogen močí, mlékem, výtoky z pohlavních orgánů i semenem. Choroba může probíhat velmi skrytě a často jsou jejím jediným příznakem potraty celých vrhů nebo jen jednotlivých plodů. (Wolf, 1977, Urbanec, 2005).

Trichinelóza se řadí k vnitřním parazitárním onemocněním, které jsou přenosná i na člověka, v některých případech mohou způsobit i smrt. Po pozření napadeného masa se larvy při trávení uvolňují, ve střevech dospívají. Tento cyklus se neustále opakuje.

K vnějším cizopasníkům divoké zvěře patří například **veš prasečí** (*Haematopinus suis*) (Boback, 1960).

2.9. Hospodářský význam černé zvěře

Význam černé zvěře lze posuzovat ze tří základních pohledů. Z hlediska myslivosti, lesního hospodářství a z hlediska zemědělství. V prvních dvou případech dochází k vyrovnání pozitivních a negativních vlivů. Největší negativní vliv má však z hlediska zemědělství, kde černá zvěř působí největší škody (Wolf, 1977).

2.9.1. Význam černé zvěře v zemědělství

Touto problematikou se u nás zabývali Charvát a Mikulka (2002), dospěli k závěru, že z 94 případů řešení škod zvěří připadlo na vrub černé zvěři 85 případů. Díky statistickému vyhodnocení se ukázalo, že k největším škodám docházelo v období od dubna do srpna, v nižší míře v podzimních a jarních měsících, zároveň v měsících lednu, únoru a v prosinci nedocházelo k žádným škodám působených černou zvěří (Urbanec, 2005).

Vach (1996) uvádí, že v některých případech bývá chyba i na straně zemědělců, kteří často špatnou agrotechnikou umožňují poškození osetí, např. tím, že obilí zasejí po bramborách nebo po řepě, kdy na polích zůstává velké množství posklizňových zbytků.

Wolf (1977) uvádí i pozitivum černé zvěře v zemědělství. Kromě rostlinné složky vyhledává černá zvěř na polích a loukách i živočišnou potravu, čímž jednak škodí poškozováním porostu, ale i prospívá hubením škodlivého hmyzu a hrabošovitých hlodavců.

2.9.2. Význam černé zvěře v myslivosti

Černá zvěř patří ke zpestření druhové skladby našich i okolních lesů a to zejména z hlediska lovu. Nezanedbatelná je i otázce produkce zvěřiny, kůží a krásných trofejí.

Wolf (1977) uvádí, celkovou produkci zvěřiny v r. 1974 v ČSR 398 tun, v ČSSR to bylo 641 tun. Prase divoké plní i funkci zdravotní, tím, že odstraňuje padliny omezuje šíření nákaz u velké i drobné zvěře. Z celkového pohledu lze říci, že prase divoké zastává v našich lesích funkci velkých predátorů. Černá zvěř však působí i škody na ostatní užitkové zvěři, a to srstnaté i pernaté (Wolf, 1977).

Například z pozorovaných výsledků v honitbě Přízeř, lze říci, že vysoké stavy černé zvěře ve volných honitbách nemají významný vliv na početnost populace srnčí zvěře (Urbanec, 2003). Rovněž Wolf (1977), Briedermann (1976) a Happ (1995) vyvozují závěry, že zásadní podíl zkonsumované spárkaté zvěře je tvořen většinou padlinami.

2.9.3. Význam černé zvěře z pohledu lesního hospodářství

V lesním hospodářství je škodlivost černé zvěře vyvážená její prospěšností. Černá může škodit v listnatých porostech, kde vyrývá síje žaludů a bukvic, ale rozrýváním povrchu půdy umožňuje přirozené zmlazení, a i když velké mnoho žaludů a bukvic sežere, velké množství zašlape do země. V ostatních porostech při rytí a buchtování promíchá vrchní půdní vrstvy s hrabankou a provzdušňuje půdu (Wolf, 1977).

V lese vyhledává černá zvěř vývojová stádia hmyzu a různé hlodavce, které vyrývá na pasekách a lesních loukách (Wolf, 1977).

3. Materiál a metodika

3.1. Způsob sběru dat

Výsledky diplomové práce se vztahují ke dvěma oblastem, a to k oblasti Moravských Budějovic a oblasti Břeclavi. Vycházím ze srovnání těchto oblastí, jak s pohledu umístění dané lokality, geologické a klimatické stránky daného území.

V honitbách těchto dvou oblastí využiji data, která mi byla poskytnuta k vyhodnocení honebních pozemků v těchto oblastech a také hlavním faktorům, které přispívají ke zvýšení populace této zvěře.

V této práci jsou obsažena data k jednotlivým honitbám, a to JKS, úhyny a odstřely černé zvěře od roku 1994 až po současnost. V oblasti LZ Židlochovice i plány lovu této zvěře, které stanovují normované a minimální stavy. U plánu lovu je to ovšem dost matoucí, poněvadž skutečnost je trochu jiná, a to, že se plány většinou neshodují se skutečností.

Data, která jsem použila k vypracování této práce vycházejí přednostně z ročních výkazů, které mi byly poskytnuty na městském úřadě v Moravských Budějovicích, odboru životního prostředí, na státní správě myslivosti, kde mi umožnili nahlédnout do údajů k daným rokům. Údaje pro zpracování jsem dostala pro všechny obce spadající pod Moravské Budějovice, jedná se o 26 honiteb v dané lokalitě (tj. Bačkovice, Blatnice, Budkov, Dešov – Háje, Domamil, Chotěbudice, Jakubov, Vrbova Bažantnice, Lesonice, Litohoř, Lukov, Menhartice – Číhadla, Mladoňovice, Bučina – Nové Syrovce, LČR Horky, Kosová, Mařenka, Šašovice, Ostůvek, Vráž, Bukový Žleb, Želetava, Třebelovice, Strážnice, Kostníky).

Dále mi ke zhotovení této práce posloužily údaje z katalogů chovatelských přehlídek, odborných časopisů, statistických ročenek, a odborné literatury. Ostatní potřebné údaje k danému tématu mi poskytli i na ČMMJ v Třebíči, pod kterou spadá území Moravských Budějovic.

Přírodní podmínky oblasti Moravských Budějovic jsem získala na lesní správě v Telči, a Třebíči kde mi byla zapůjčena textová část hospodářské knihy dané oblasti.

Při vyhodnocování údajů v LZ Židlochovice mi byly poskytnuty dané údaje na základě písemné žádosti řediteli lesního závodu v Židlochovicích. Jednalo se o honitby spadající pod LČR (tj. Horní les, Dolní les, Háje Valtice, obora Soutok, Tvrdonice luh).

Dále na lesní správě v Židlochovicích, kde mi poskytli informace z hospodářské knihy, z textové části o daném území.

Při vyhodnocení těchto dat jsem vycházela z druhu a velikosti honebních ploch na dané lokalitě, odstřelu a úhynu černé zvěře a JKS k daným rokům.

4. Charakteristika zájmového území

4.1. Přírodní podmínky v oblasti Moravských Budějovic

Oblast Moravské Budějovice se nachází v jihozápadní části lesní správy Třebíč, avšak část honiteb náleží pod lesní správu Telč. Zaujímá dvě PLO. V nejnižnější části oblasti se nachází PLO 33 – Předhůří Českomoravské vrchoviny a v S s SZ části, se nachází PLO 16 – Českomoravská vrchovina.

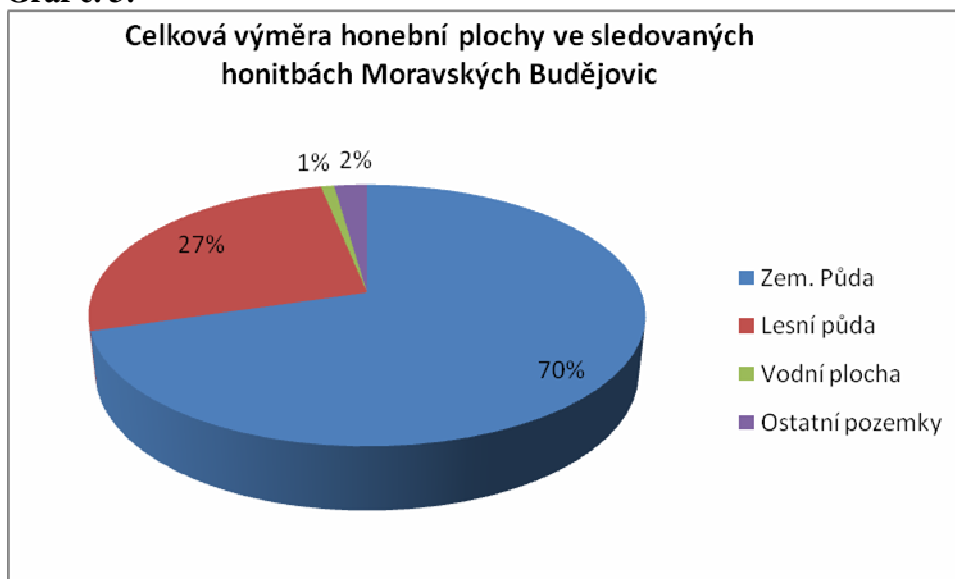
Oblasti v okrese Třebíč se dělí na severní, východní, jižní, jemnicko a západ. Z tohoto dělení nás bude zajímat část jemnické oblasti (tj. Nové Syrovice, Dešov, Police, Kosová, Třebelovice, Budkov, Domamil, Radkovice, Chotěbudice, Jemnice – Javoří) a část oblasti západ (Mařenka, Želetava, Bukový žleb, Lesonice, Horky a Šašovice).

Hodnocená oblast Moravských Budějovic zaujímá celkem 37 885 ha, (vychází se z 26 honiteb). V této oblasti převažují jehličnaté lesy. V okolí všech honiteb u Moravských Budějovic jsou intenzivně obhospodařovány poměrně rozsáhlé a úrodné zemědělské plochy, kde se jako hlavní zemědělské plodiny pěstují pšenice, kukuřice, řepka a hrách.

Celková výměra honební plochy v [ha] ve sledovaných honitbách udává graf č. 3 (tj. Bačkovice, Blatnice, Budkov, Dešov – Háje, Domamil, Chotěbudice, Jakubov, Vrbova Bažantnice, Lesonice, Litohoř, Lukov, Menhartice – Číhadla, Mladoňovice, Bučina – Nové Syrovice, Kostníky, Strážnice, Třebelovice, Želetava, Bukový Žleb, Dešov – Nové Syrovice, LČR Horky, Kosová, Mařenka, Šašovice, Ostrůvek, Vráž) z roku 2008:

❖ Zemědělská půda:	26 643 ha
❖ Lesní půda:	10 041 ha
❖ Vodní plocha:	344 ha
❖ Ostatní pozemky:	857 ha
❖ Celková honební plocha:	37 885 ha

Graf č. 3:

Z grafu č. 3 je zřejmé, že oproti LH Židlochovicím převládá zemědělská půda, to se také projevuje na počtu divokých prasat v daných oblastech.

4.1.1. Podmínky orografické a biografické poměry

Podle biografického členění ČR je území řazeno do podprovincie Hercynské a biogeografického regionu Jevišovický. Nadmořská výška v této oblasti se pohybuje od 480 – 680 m. n. m.

4.1.2. Poměry geologické a pedologické

Na geologické stavbě celého území se podílejí krystalické břidlice moravské větve moldanubika, které jsou překryty pláštěmi kvartérních uloženin. Moldanobikum je předatováno katazonálně metamorfovanými horninami a jeho základním typem jsou biotické pararuly, slabě až středně migmatizované. Také jsou zde zahrnuty metamorfované horniny mladšího proterozoika. Území je součástí třebského masivu vyvřelých hornin, ve kterých převládají žuly a syenity. Masiv byl kdysi rulový plášť. Jsou v něm i vložky vápence, křemene a úzké pruhy amfibolitů. Jsou to tedy starohorní útvary.

Orograficky území náleží k Jevišovické pahorkatině v rámci Českomoravské vrchoviny. Půdy jsou hlinité a hlubší, část porostů směřujících od S k J má terén různě svažité i rovinnatý s východní expozicí a půdy jsou zde vytvořeny na mělkých zvětralinách, střídají se mělké, lehké písčité na krystaliniku.

4.1.3. Poměry hydrografické

Z hydrogeografického hlediska se oblast řadí do rajonu krystalinika v povodí Jihlavy. Oběh podzemních vod je zde vázán převážně na otevřené puklinové systémy v zastoupených horninách.

4.1.4. Poměry klimatické

Převážná část území náleží do oblasti B – mírně teplá oblast s okrsky:

- ❖ B5 – mírně teplý, mírně vlhký, vrchovinný – zaujímá nižší polohy cca pod 600 m. n. m.
- ❖ B8 – mírně teplý, vlhký, vrchovinný – zaujímá vyšší polohy

Jen malá část oblasti patří do oblasti C – chladná s okrsky:

- ❖ C1 – mírně chladný

Podnebí je z části mírně teplé, tj. jižní část, kde se projevuje srážkový stín Českomoravské vrchoviny, severněji je podnebí chladnější se stoupající nadmořskou výškou. Průměrné roční srážky jsou 647 mm. V dubnu až v září spadne přibližně 60 % srážek. Většinu srážek, které jsou na území České republiky přiváděny západním prouděním, zachycují komplexy lesa nad Cidlinou, dále komplex lesa Budějovická hora a Tašky. Zde dochází k dělení západního vlhkého proudění a část odchází severněji směrem na Dalešickou přehradu a druhá část jde jižněji, směrem na Vranovskou přehradu.

Cidlinské lesy přesto zachytí značnou část vláhy. V těchto porostech je to vizuálně znatelné na přirozeném zmlazení SM. Bouřky v letních měsících jsou zde méně vydatné, ale přesto mají blahodárny vliv na porosty.

Negativní dopad má i JE Dukovan na přírodní podmínky. Vytvořený srážkový stín má v jarních měsících nepříznivý vliv na zalesnění a to i na místní zvěř.

4.2. Přírodní podmínky LHC Židlochovice

Lesní závod Židlochovice je jedním z přímo řízených lesních závodů státního podniku Lesy České republiky. Velká katastrální rozloha 173 000 ha zahrnuje jižní část Jihomoravského kraje. Sledované honitby zaujímají 10 984 ha.

Lesy spravované LZ zasahují do dvou přírodních oblastí: LHC Židlochovice se nachází v PLO 35 – Jihomoravské úvaly a LHC Moravský Krumlov na severu a severozápadě území již náleží do PLO 33 – Předhůří Českomoravské vysočiny.

Honitby LZ Židlochovice se nachází mimo území bažantnic v severozápadní části okresu Břeclav, jedná se většinou o lesní honitby. Jsou rozmístěny podél dolního toku řek

Moravy a Dyje až po vlastní soutok těchto řek v jihovýchodní části, kde obě řeky tvoří část státní hranice se Slovenskem a Rakouskem.

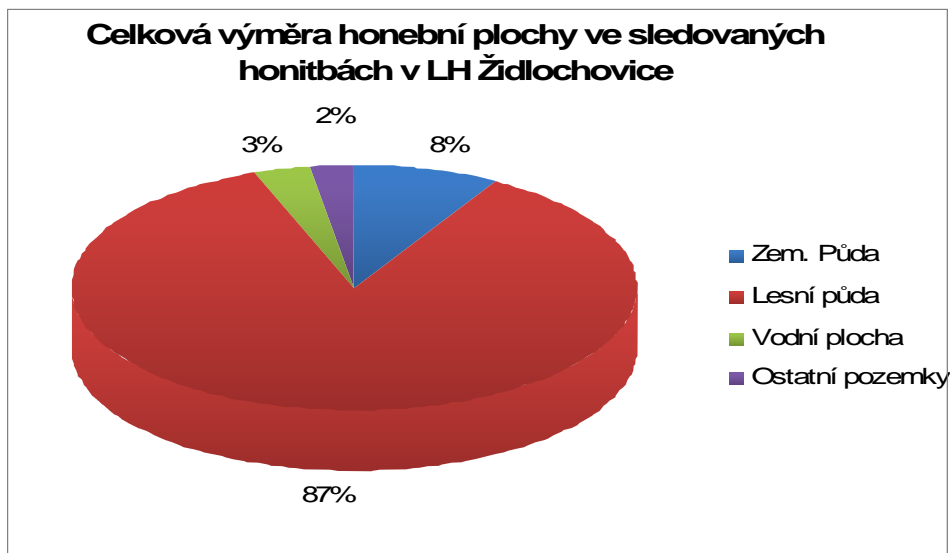
Životní prostředí černé zvěře tvoří převážně lužní lesy s hlavními dřevinami, z nichž je dub 45 %, jasan 15 %, topol 7 % a dále ostatní listnaté dřeviny 23 % společně s akátem 10 %. Ze zbývajících 10 % jsou zde zastoupeny jehličnaté dřeviny a to borovice 80 % a smrk 20 %. V okolí těchto honiteb LZ Židlochovice jsou intenzivně obhospodařovány poměrně rozsáhlé a úrodné zemědělské plochy, kde jako hlavní zemědělské plodiny pěstují pšenice, kukuřice, ječmen, řepka a slunečnice.

Celková výměra honební plochy [ha] ve sledovaných honitbách (tj. Horní les, Dolní les, Háje Valtice, obora Soutok, Luh Tvrdonice) z roku 2008:

- ❖ Zemědělská půda: 908 ha
- ❖ Lesní půda: 9 436 ha
- ❖ Vodní plocha: 376 ha
- ❖ Ostatní pozemky: 264 ha
- ❖ Celková honební plocha: 10 984 ha

Procentický podíl jednotlivých částí udává graf. č. 4, který znázorňuje lesní, zemědělskou, vodní a ostatní plochu v honitbách LZ Židlochovice za rok 2008:

Graf č. 4:

4.2.1. Poměry orografické a biografické členění

Podle regionálně fyto geografického členění náleží LHC Židlochovice k fyto geografické oblasti termofytikum, fyto geografickému obvodu Panonské termofytikum a sdruženému fyto geografickému okresu Jihomoravské termofytikum.

Lesní oblast 35 – Jihomoravské úvaly se rozkládá na jižní části Moravy. Podle regionálního členění reliéfu zaujímá Dyjsko-Svratecký úval s dílčími částmi Dyjsko – Svratecká niva, Drnholecká pahorkatina, Dunajovické vrchy, Rajhadská pahorkatina, Dolnomoravský úval s vlastní Dyjsko – moravskou nivou, Valtickou pahorkatinou. Mezi oběma úvaly se nachází Mikulovská vrchovina s dílčími částmi Pavlovské vrchy a Milovická pahorkatina. Rozpětí nadmořských výšek je dáno nejnižším bodem Dyje a Moravy – 148 m. n. m., nejvyšší je vrchol Pavlovských vrchů zvaný Děvín s 550 m. n. m.

Hell (1986) uvádí, že v rámci svého druhového areálu vystupuje černá zvěř tím výše, čím teplejší je klima v dané oblasti. Nasimovič a Bannikov (1961) uvádí, že v Karpatech vystupuje černá zvěř do 1900 m, na Kavkaze d 2600 m a v Kazachstáně do 3600 – 4000 m. n. m. Velmi těžké životní podmínky má i v severní části Evropy a Asii, ve kterých je nadmořská výška o mnoho nižší, ale je tam chladněji, takže černá zvěř má problémy s potravou (Hell, 1986).

Wolf (1995) tvrdí, že černá zvěř v našich podmínkách vystupuje ve vegetačním období i do vyšších horských poloh (přes 1000 m. n. m.), zdržuje se zde však jenom přechodně, natož to Babička (1994) uvádí, že s ohledem na zimní podmínky, hlavně sněhové, jsou vhodné lokality s nadmořskou výškou do 800 m. n. m.

4.2.2. Poměry geologické a pedologické

Západní část PLO 35 je tvořena šterkopískovými terasami s pokryvy spraší a ostrůvky krystalinika. Horninové podloží tvoří nezpevněné sedimenty mořského neogénu (jíly, písky, šterky), místy pevněji stmelené a v různé míře vápnité. Jsou však většinou pohřbené pod pleistocénními terasovými šterkopísky. Oba typy hornin jsou pak z převážné části kryty vrstvami spraše. Starší pevné skalní podloží vystupuje jen okrajově jako různé ostrůvky, zejména podél Dyje pod Znojmem a na okraji brněnského masivu. Jsou většinou tvořeny granodiority a podobnými horninami, východně od Brna jurskými vápenci a kulmskými sedimenty.

Oblast jižně od Dyje je tvořena členitou pahorkatinou na vápnitých třetihorních sedimentech a vysokým bradlem jurských vápenců. Z flyšového pásma vystupují mohutné kry jurských vápenců budující Pavlovské vrchy. Jinak zde dominují nezpevněné sedimenty mořského neogénu.

Východní polovina PLO je tvořena pahorkatinou na vápnitém flyši a spraši. Na jihovýchodě vystupují vápnité jíly, písky až šterky, místy i polohy vápenců a spraše. Východní část tvoří terasovité šterkopísky řeky Moravy. Z jejich podloží se místy vynořuje

podloží mladomiocénního stáří (písky, vápnité jíly a štěrky). Okrajové jsou vyvinuté nivy, rašeliniště a slatiny, zčásti vápnité. Říční nivy Moravy a jejich přítoků mají jako podklad převážně písky a štěrkopísky.

4.2.3. Poměry klimatické

Lesní oblast 35 se nachází v teplé A-oblasti, která je v ČR nejteplejší. Klimatické okrsky, které jsou v této oblasti zastoupeny mají následující charakteristiku:

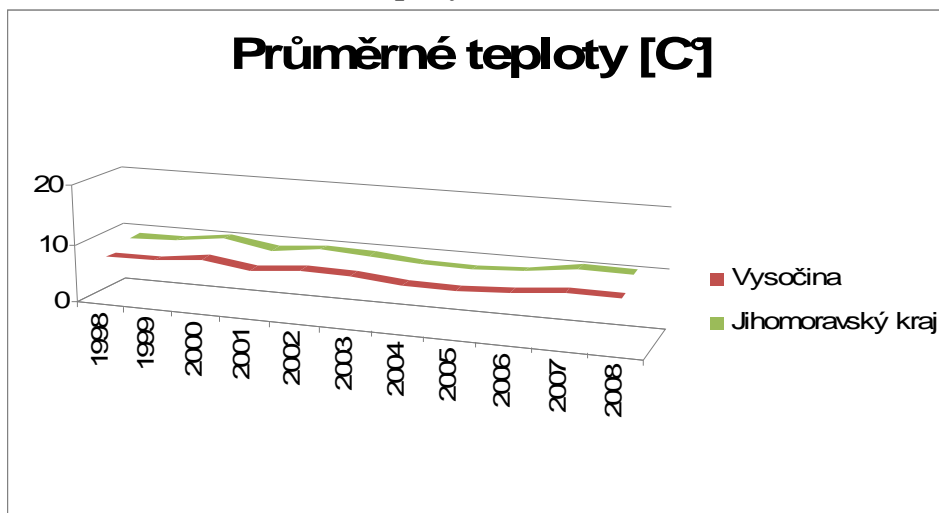
- ❖ A2 – teplý, suchý, s mírnou zimou, kratším svitem slunce (zaujímá jižní a střední část LO).
- ❖ A3 – teplý, mírně suchý, s mírnou zimou (zaujímá severní část LO a pruh kolem Moravy).

Průměrné roční teplota $9,1^{\circ}\text{C}$ je nejvyšší v rámci ČR. Průměrným ročním úhrnem srážek pod 550mm za rok se oblast řadí mezi oblasti semiaridní.

Znázornění průměrných ročních teplot v Jihomoravském kraji a na Vysočině. Z grafu č. 5, můžeme vidět teplotní rozhraní mezi oběma oblastmi. Jak už bylo dříve zmíněno Jihomoravský kraj se řadí mezi nejteplejší oblasti v ČR, to odpovídá i znázornění ve srovnání s první oblastí, kde jsou teploty nižší. Maximální teplota v grafu č. 5, v Jihomoravském kraji je $10,3^{\circ}\text{C}$ r. 2000, naopak nejnižší r. 2005, kdy bylo naměřeno $8,6^{\circ}\text{C}$. Na Vysočině byla maximální hodnota z grafu č. 5, ve stejném roce jako u předchozí oblasti, jenom o něco nižší a to $8,7^{\circ}\text{C}$, nejnižší naopak $7,3^{\circ}\text{C}$, v r. 2004 i r. 2005.

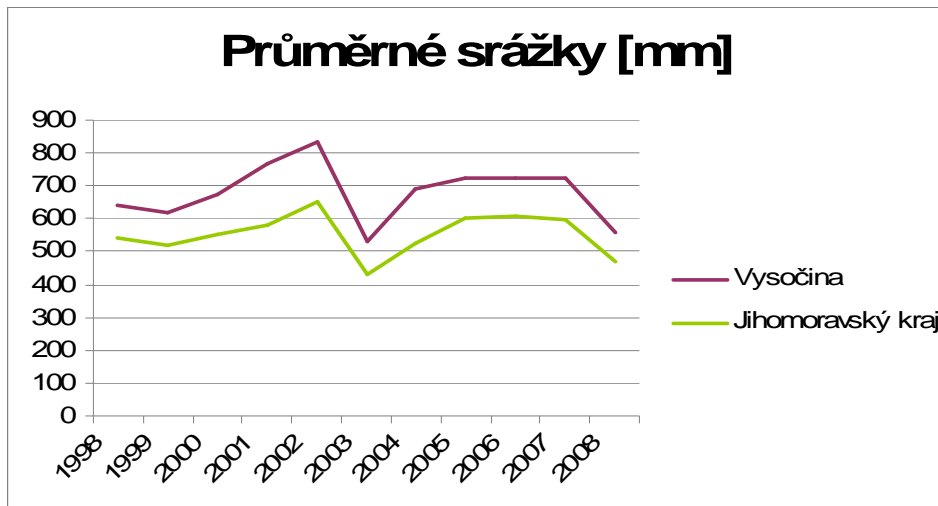
Hespeler (2007) udává, že černá zvěř se obzvláště dobře cítí v teplých oblastech, dobře však snáší i chladné kontinentální zimy, přesto nízké teploty a vlhko koncem zimního období patří mezi kritická období, kdy mnoho selat uhynie.

Graf. č. 5: Průměrné roční teploty [$^{\circ}\text{C}$]

Z grafu č. 6 můžeme vidět nejvyšší průměrné zvýšení srážek ve stejném roce, a to r. 2002, v Jihomoravském kraji šlo o 654 mm, na Vysočině se jednalo o 836 mm. Nejnižší taktéž ve stejném r. 2003, v Jihomoravském kraji 430 mm, na Vysočině 532 mm srážek ročně.

Graf č. 6: Průměrné roční srážky [mm]

Nejvíce srážek spadne zpravidla v měsících červen a červenec při letních bouřkách. Babička (1994) tvrdí, že černá zvěř nemá zvláštní nároky na prostředí, ve kterém žije, proto se s černou zvěří v našich podmínkách setkáváme ve všech typech honiteb, kde není přílišná vlhkost a současně dostatek bahnisek. Hell (1986) udává, že v rámci svého druhového areálu vystupuje černá zvěř tím výše, čím je teplejší klima v příslušné oblasti.

V LZ Židlochovice jsou většinou lužní lesy, které zadržují dostatek vlhkosti vzduchu, na Vysočině je ve většině polní honitba, ale okolní lesy zadrží dostatek vlhkosti. Hell (1986) uvádí, že vlhčejší podnebí s vyššími srážkami okolo 600 až 800 mm ročně jim vyhovuje více než suché, důvodem je, že ve vlhčí půdě si mohou lépe vyrývat potravu. V lužních lesích se však cítí dobře i v oblastech se suchým podnebím.

Ve srovnání vyšších srážkových hodnot jsou obě území v životě divokých prasat vyhovující.

4.2.4. Poměry hydrografické

Území lesní oblasti 35 náleží do povodí Moravy. Západní hranice je odvodňována místními toky ústícími do řeky Dyje. Z nich je významnější Jevišovka a Anšovský potok. Severní část je odvodňována největším přítokem Dyje – Svratkou. Střední část je odvodňována levostrannými přítoky Dyje – Štinkovkou a dále na východ Kyjovkou s přítokem Prušánkou. Východní část je odvodňována řekou Moravou.

5. Charakteristika hospodářských cílů

5.1. Charakteristika hospodářských poměrů v oblasti Moravských Budějovic

5.1.1. Zhodnocení porostu podle lesních vegetačních stupňů

Lesní vegetační stupně vyjadřují vztahy mezi klimatem a biocenózou, podávají přehled o pestrosti lesních společenstev. Oblast se nachází v 1. až 7. lvs. Nejvíce je zastoupen v 5. lvs (jedlobukový), který zaujímá více jak polovinu porostní půdy na LHC, následován 6. lvs (smrkobukovým) a 4. lvs (bukový). Ostatní lvs jsou zastoupeny minimálním procentem.

Hlavní dřevinou v této oblasti je smrk, tvoří 80,3 %, dále borovice – 5,3 %, buk – 4,3 %, modřín – 3,5 %, olše – 1,6 % a dub – 1,2 % plošného zastoupení. Zastoupení zbývajících dřevin je plošně méně významné a to do 1 %. Celkově zaujímají jehličnany 89,9 % porostní půdy, listnáče 9,6 %.

5.1.2. Zhodnocení zemědělského hospodaření v dané oblasti

Z celkové honební plochy Moravských Budějovic zaujímá zemědělská půda celkem 26 643 ha půdy, ze zmiňovaných honiteb. Z celkové výměry daného území zaujímá zemědělská půda největší část. V okolí všech honiteb u Moravských Budějovic jsou intenzivně obhospodařovány poměrně rozsáhlé a úrodné zemědělské plochy, kde se jako hlavní zemědělské plodiny pěstují pšenice, kukuřice, řepka a hrách.

Podle statistického vyhodnocení Charváta a Mikulky (2002) se kukuřice a pšenice řadí do popředí o nejvyhledávanější zemědělskou plodinu černé zvěře.

5.1.3. Zhodnocení mysliveckého hospodaření v dané oblasti

V r. 2007 bylo sledováno největší množství černé zvěře od r. 1990. Vzhledem k této skutečnosti je problematice černé zvěře nutno věnovat zvýšenou pozornost ve všech honitbách. Situaci však komplikuje fakt, že z každé části oblasti přicházejí v současné době odlišné informace ohledně stavů černé zvěře – od výrazného nárůstu, po výrazný úbytek. Je tedy nutné postupovat při plánování lovu individuálně, dle místní situace, ohledem ke vznikajícím škodám i věkové a sociální struktuře populace této zvěře.

Stále se v této oblasti nedaří dosáhnout výraznějších výsledků v trofejové kvalitě této zvěře. Státní správa od r. 1999 nepožaduje předkládání čelistí netrofejové černé zvěře, proto

nebyly hodnotitelskou komisí od jednotlivých honiteb sbírány a ani vyhodnocovány.

Všichni uživatelé honiteb by si měli uvědomit, že především oni sami mohou ovlivnit danou situaci a to především svým zodpovědným přístupem.

5.2. Charakteristika hospodářských poměrů v LZ Židlochovice

5.2.1. Zhodnocení porostu podle lesních vegetačních stupňů

LHC Židlochovice se nachází většinou v 1. dubovém a 2. bukodubovém lesním vegetačním stupni. Dubový lvs. zaujímá převážně část lesní oblasti 35 – Jihomoravské úvaly v lužních oblastech podél vodních toků Moravy, Dyje, Svratky a Jihlavy. Bukodubový lvs. se vyskytuje na území Pavlovských vrchů, Mikulovské pahorkatiny, Drnholecké pahorkatiny, Dunajovských vrchů, Hustopečské pahorkatiny a Valtické pahorkatiny.

V této oblasti převažují listnaté lesy, a to 90 %, ze zbývajících 10 % jsou zde zastoupeny jehličnaté dřeviny a to borovice 8 % a smrk 2 %.

Životní prostředí černé zvěře tvoří převážně lužní lesy s hlavními dřevinami, z nichž je dub 45 %, jasan 15 %, topol 7 % a dále ostatní listnaté dřeviny 23 % společně s akátem 10 %. V lužních lesích (polesí Soutok, Tvrdonice, Horní Dvůr a Židlochovice) byly nejpříznivější podmínky pro zmlazení jasanu (do 20 %), lípy (do 20 %), částečně jilmu, z doprovodných dřevin je to babyka (100 %) a habr (50 %).

5.2.2. Zhodnocení zemědělského hospodaření v dané oblasti

Z celkové honební plochy LZ Židlochovice zaujímá zemědělská půda celkem 908 ha půdy, ze zmiňovaných honiteb. Jak už bylo zmíněno v dřívější kapitole, v okolí srovnávaných honiteb LZ Židlochovice jsou intenzivně obhospodařovány poměrně rozsáhlé a úrodné zemědělské plochy, kde se jako hlavní zemědělské plodiny pěstují pšenice, kukuřice, ječmen, řepka a slunečnice.

Jak už bylo uvedeno dříve kukuřice a pšenice se řadí do popředí o nejvyhledávanější zemědělskou plodinu černé zvěře, což se také projevuje na vzniklých škodách.

5.2.3. Zhodnocení mysliveckého hospodaření v dané oblasti

Lesní honitby Valtice, Tvrdonice, Horní les, a obora Soutok patřily do roku 1993 k vyhrazeným honitbám Ministerstva zemědělství ČR. Důsledkem novely zákona o

myslivosti byla nová úprava hranic jmenovaných honiteb a vznik nové lesní honitby s názvem Dolní les.

Po roce 1993 tyto honitby pozbyly vyhrazenosti státu Ministerstva zemědělství a staly se režijními honitbami lesního závodu Židlochovice.

V mysliveckém roce 1998 bylo uloveno 336 kusů černé zvěře, v r. 1999 to bylo 231 kusů a v r. 2000 se jednalo o 282 kusů černé zvěře. V r. 2003 byl v oboře uloven kňour, jehož zbraně byly neoficiálně ohodnoceny 124, 80 body CIC.

Černá zvěř je rozšířená i v ostatních honitbách. V mysliveckém r. 2001 bylo uloveno 336 ks černé zvěře v honitbách lesního závodu Židlochovice s lužními lesy na Břeclavsku. V r. 2002 se ulovilo 580 ks a v r. 2003 564 ks. Z uvedených hodnot výrazně vyplývá, že do budoucna by se měla věnovat pozornost redukci stavů černé zvěře včetně nutného snížení stavů samičí populace.

6. Výsledky

6.1. JKS, odstřely a úhyny černé zvěře

Za posledních 14 let se výše úlovků černé zvěře podstatě zvýšila, také se černá zvěř začala lovit v podstatně ve větším měřítku, aby nedocházelo ke vzniklým škodám, které tato zvěř každoročně páchá na zemědělských plodinách. Maximální počet ulovených kusů černé zvěře v oblasti Moravských Budějovic byl zaznamenán r. 2007, a to 620 kusů, z toho nejvíce selat 366 ks, následují lončáci 242 ks, při čemž JKS k 31. 3. 2008 dosahoval k 154 ks černé zvěře v této oblasti.

Maximální počet černé zvěře v LZ Židlochovice byl zaznamenán roku 2004, kdy celkový úlovek činil 564 ks, z toho nejvíce selat 408 ks, 132 lončáků, 17 bachyň a 7 kňourů, při čemž JKS k 31. 3. 2005 činil 330 ks. Největšího úlovku bylo dosaženo v oboře Soutok, kde bylo celkem uloveno 244 prasat, z toho 154 selat, 76 lončáků, 9 bachyň a 5 kňourů, přičemž JKS k 31. 3. 2005 v této honitbě činil 98 ks, z toho 40 selat, 33 lončáků, 15 bachyň a 10 kňourů. Nejvíce odstřelů se v oblasti Moravských Budějovic roku 2007 evidovalo v honitbě Dešov u Nových Syrovic, kde celkový odstřel černé zvěře činil 97 ks, z toho 46 selat, 44 lončáků, 3 bachyň a 4 kňouři. Při čemž JKS k 31. 3. 2008 činil v této honitbě 20 ks, z toho 10 selat, 5 kňourů a 5 bachyň.

Jak už bylo zmíněno na začátku tohoto vyhodnocení, se počty černé zvěře od roku 1994 výrazně změnily. V honitbách Moravských Budějovic se celkem ulovilo 66 ks, v honitbách LZ Židlochovice se jednalo o 171 ks černé zvěře, při čemž JKS k 31. 3. 1995 v první oblasti činil 104 ks a v druhé oblasti se jednalo o 162 ks. V prvním případě se jednalo o nejvíce lončáků, tzn. 43 ks, 23 selat, 26 bachyň a 12 kňourů. V druhé oblasti se jednalo o 84 selat, 47 bachyň a 31 kňourů.

Následující rok 1995 nebyl v první oblasti zaevidován, ovšem v druhé oblasti došlo ke snížení odstřelů na 138 ks, jednalo se o snížení v počtu 33 ks, oproti minulému roku. JKS k 31. 3. 1996 činil 149 ks, z toho nejvíce lončáků, ten činil 51 ks, následujíc 45 bachyň, 28 kňourů a 25 selat. Jednalo se o snížení v počtu 13 ks, nárůst se výrazně projevil u lončáků, kde z nulového počtu stoupl počet na 51 ks. Pokles se ovšem projevil u selat, kde z 84 selat se počet snížil na 25 ks, tzn. snížení o 59 ks.

Od roku 1996 – 1999 se počty černé zvěře mírně navyšovaly v obou oblastech. V oblastech Moravských Budějovic se výše odstřelů od roku 1994 zvýšila skoro o dvojnásobek celkového počtu odstřelů, JKS k 31. 3. 1997 se oproti JKS k 31. 3. 1995 výrazně nezměnily, jednalo se o zvýšení v přepočtu o 0,04 %.

Od roku 2000 se počty v první oblasti začaly postupně navyšovat. JKS k 31. 3. 2001 činil 113 ks, jedná se o minimální navyšování od roku 1994, tj. o 0,09 %. Odstřely se však

navýšily až 4x oproti roku 1994. Největší počet ulovené zvěře bylo zaznamenáno v honitbě Černá Blata, kde z celkového odstřelu 47 prasat, bylo střeleno 37 selat, 4 kňouři a 6 bachyní. V Židlochovických honitbách bylo v roce 2000 uloveno 549 prasat, nárůst se hlavně projevil v odstřelu kňourů a bachyní. Celkem bylo sloveno 72 kňourů, 92 bachyň a 385 selat, odstřely se oproti roku 1994 navýšily o stejné množství, jak v první oblasti, tedy 4x. JKS k 31. 3. 2001 činily 264 ks, z toho 132 selat. Nejvíce odstřelů zaznamenala obora Soutok, a to 282 ks, z toho 213 selat, 37 bachyň a 32 kňourů. JKS k 31.3.2001v této honitbě činil 105 prasat, celkově však r. 2001 byl 264 ks černé zvěře.

V dalším roce se počty odstřelů černé zvěře nějak zvlášť neprojeví, v LZ Židlochovice došlo ke snížení odstřelů bachyň a kňourů, a zvýšil se odstřel lončáků. Oproti r. 2000, kdy nebyl zaznamenán odstřel ani jednoho kusu v této kategorii, se střelilo 159 lončáků. V první oblasti se počty nijak výrazně nezměnily. K významnějšímu zvýšení došlo v r. 2002, kde se odstřely v první oblasti zvýšily z 299 ks na 440 ks, JKS k 31. 3. 2003 činil až 180 ks. Tento rok byl v této oblasti totožný s r. 2003, jak v počtu odstřelů, tak i JKS. Rozdíl byl zaevidován jen v honitbě, ve které se střelilo nejvíce prasat, roku 2002 to byla honitba Mařenka, odstřel se pohyboval na 54 ks, natož roku 2003 byl nejvyšší odstřel evidován v honitbě Dešov – Háje, kde činil 86 ks. Výraznější pokles odstřelů nastal až v r. 2007, kdy jejich počet klesl až na 245 ks, rok poté se celkový odstřel zvedl až na 620 ks. Roku 2008 se počty odstřelů v této oblasti opět snížily do požadované úrovně.

V našich podmínkách černá zvěř netrpí nedostatkem potravy ani v zimním období, pokud nejsou dlouhotrvající mrazy, které by znemožňovaly rytí v půdě. Černá zvěř snáší mrazy do -30°C , před kterými je účinně chrání vrstva podkožního tuku. Velmi důležitá je výška sněhové pokrývky. Hell (1986) uvádí, že sněhová pokrývka by neměla přesahovat 0,3 až 0,5m. Mírné zimy jsou u nás hlavní příčinou navyšování početních stavů.

V Židlochovických honitbách došlo k poklesu celkových odstřelů po roce 2005, kdy po nezvyklé a dlouhé zimě, následovaly rozsáhlé jarní povodně, čemuž došlo k prudkému poklesu zvěře a snížení přírůstku. Proto bylo roku 2006 uloveno pouhých 119 prasat, z toho 79 selat, 29 lončáků, 5 bachyň a 6 kňourů. Nejvíce odstřelů zaznamenala honitba Háje Valtice, a to celkem 54 ks, z toho 29 selat, 19 lončáků, 4 bachyně a 2 kňoury. JKS k 31. 3. 2007 činil 249 ks, z toho 104 selat, 80 lončáků, 35 bachyň a 30 kňourů.

V obou sledovaných oblastech chybějí hlavní predátoři této zvěře, jako je vlk, rys, kteří by alespoň částečně regulovali přírůst. Hlavním predátorem ve všech sledovaných honitbách je člověk.

Hlavní obranou divočáka před člověkem je jeho ostražitost a inteligence. Svoji aktivitu projevuje v nočních hodinách, aby jeho setkání s člověkem bylo co nejmenší. Další účinnou obranou divočáka před člověkem je útěk. Když vedoucí bachyně zpozoruje něco neobvyklého, zavěští s hlasitým fučením. Prase divoké je velmi opatrné, a když projeví jen malou známku neklidu, dá se na útěk.

Z celkových ročních ztrát u černé zvěře připadá v průměru přes 70 % na období lovu, kdy postřelená zvěř nebývá včas dohledána. Wolf (1994) uvádí, že u ostatní spárkaté zvěře nejsou ztráty v době lovu v žádném případě vyšší než 10% z celkového úhynu.

6.2. Jakostní třídy, normované a minimální kmenové stavy LZ Židlochovice

Horní les

Celková výměra honitby podle stavu k 31.12 činí 1142 ha.

**Tab. č. 5: Normované a minimální stavy černé zvěře a výměra honební plochy
dle jakostních tříd**

Rok	2000 – 2007		
Zvěř	Prase divoké		Ha
Jakostní třídy	Počet v ks		
	Normovaný	Minimální	
I.	12/0	0/0	1439/0
II.	0/0	0/0	0/0
III.	0/0	0/0	0/0
IV.	0/0	0/0	0/0
Obory	0/0	0/0	0/0
Celkem	12/0	0/0	1439/0

Roku 2000 byla černá zvěř zastoupena v I. jakostní třídě, kdežto roku 2007 byly normované a minimální stavy této honitby nulové.

Tab. č. 6: Plán lovu, odstřel, úhyn a JKS zvěře v ks

Druh zvěře	Plán lovu (odstřel odchyt)	Skutečný lov			Úhyn zvěře celkem	Provedené zazvěřování	JKS zvěře k 31. 3. Sčítaný
		Odštel	Odchyt	Odštel v oboře			
		2000 -2007					
Kňour	1/0	12/0	0/0	0/0	0/0	0/0	3/2
Bachyně	2/0	6/0	0/0	0/0	0/0	0/0	4/3
Lončák	20/0	0/8	0/0	0/0	0/0	0/0	4/9
Sele	25/0	48/39	0/0	0/0	1/0	0/0	22/15
Celkem	48/0	66/47	0/0	0/0	1/0	0/0	33/29

Z tabulky č. 6 vyplívá, že roku 2000 byl větší odstřel v kategorii kňour, bachyně, kdežto v kategorii lončák byl odstřel nulový. Roku 2007 byl odstřel nulový v kategorii kňour, bachyně, ale v kategorii lončák došlo k navýšení odstřelů. U JKS došlo ke snížení, mimo kategorie lončáků, tam se počet navýšil o 5 ks.

Háje Valtice

Celková výměra honitby podle stavu k 31.12 činí 2430 ha.

Tab. č. 7: Normované a minimální stavy černé zvěře a výměra honební plochy dle jakostních tříd

Rok	2000 – 2007		Ha
Zvěř	Prase divoké		
Jakostní třídy	Počet v ks		
	Normovaný	Minimální	
I.	32/0	0/0	2157/0
II.	0/31	0/12	0/2422
III.	0/0	0/0	0/0
IV.	0/0	0/0	0/0
Obory	0/0	0/0	0/0
Celkem	32/31	0/12	2157/2422

V r. 2000 byly počty kusů prasete divokého zaznamenány v I. jakostní třídě v počtu 32 ks, kdežto r. 2007 byly stavy prasete divokého zaznamenány v II. jakostní třídě v počtu 31 ks a minimálním stavem 12 ks. Celková výměra honitby se zvýšila o 265 ha.

Tab. č. 8: Plán lovu, odstřel, úhyn a JKS zvěře v ks

Druh zvěře	Plán lovu (odstřel odchyt)	Skutečný lov			Úhyn zvěře celkem	Provedené zazvěřování	JKS zvěře k 31. 3. sčítaný
		Odstřel	Odchyt	Odstřel v oboře			
		2000 - 2007					
Kňour	5/3	19/2	0/0	0/0	0/2	0/0	12/10
Bachyně	7/28	28/1	0/0	0/0	0/2	0/0	12/12
Lončák	32/32	0/16	0/0	0/0	0/3	0/0	15/26
Sele	81/72	62/50	0/0	0/0	0/15	0/0	35/50
Celkem	125/135	109/69	0/0	0/0	0/22	0/0	74/98

Došlo k navýšení v plánu lovu v kategorii bachyní o 21 ks, odstřely se od r. 2000 u kategorie kňour snížily o 17 ks, u bachyň o 27 ks, ale navýšil se odstřel lončáků, z nulového na 16 ks. Odstřel selat se snížil o 12 ks, také došlo ke zvýšení úmrtnosti černé zvěře v dané honitbě a to z nulového počtu na 22 ks, z toho nejvíce v kategorii selat. JKS se od r. 2000 zvýšil o 24 ks, nejvíce v kategorii lončáků, a to o 11 ks, v kategorii selat o 15 ks, kategorie kňour a bachyně zůstaly vyrovnané.

Dolní les

Celková výměra honitby podle stavu k 31.12 činí 846 ha.

Tab. č. 9: Normované a minimální stavy černé zvěře a výměra honební plochy dle jakostních tříd

Rok	2000 – 2007		Ha
Zvěř	Prase divoké		
Jakostní třídy	Počet v ks		
	Normovaný	Minimální	
I.	11/0	0/0	915/0
II.	0/0	0/0	0/0
III.	0/0	0/0	0/0
IV.	0/0	0/0	0/0
Obory	0/0	0/0	0/0
Celkem	11/0	0/0	915/0

Roku 2000 byly normované stavy černé zvěře zařazený do I. jakostní třídy, kdežto r. 2007 byly nulové.

Tab. č. 10: Plán lovu, odstřel, úhyn a JKS zvěře v ks

Druh zvěře	Plán lovu (odstřel odchyt)	Skutečný lov			Úhyn zvěře celkem	Provedené zazvěřování	JKS zvěře k 31. 3. sčítaný
		Odštel	Odchyt	Odštel v oboře			
		2000 - 2007					
Kňour	1/0	5/0	0/0	0/0	0/0	0/0	2/1
Bachyně	1/0	7/0	0/0	0/0	0/0	0/0	2/2
Lončák	12/0	0/5	0/0	0/0	0/3	0/0	4/8
Sele	15/0	27/20	0/0	0/0	0/1	0/0	14/7
Celkem	29/0	39/25	0/0	0/0	0/4	0/0	22/18

Odstřely černé zvěře se oproti r. 2000 snížily o 14 ks, což se také vykazovalo na JKS, u nich nastalo snížení o 4 ks, nejvíce v kategorii selat.

Tvrdonice luh

Celková výměra honitby podle stavu k 31.12 činí 2334 ha.

Tab. č. 11: Normované a minimální stavy černé zvěře a výměra honební plochy dle jakostních tříd

Rok	2000 – 2007		
Zvěř	Prase divoké		Ha
Jakostní třídy	Počet v ks		
	Normovaný	Minimální	
I.	0/28	0/10	0/2268
II.	20/0	0/0	2318/0
III.	0/0	0/0	0/0
IV.	0/0	0/0	0/0
Obory	0/0	0/0	0/0
Celkem	20/28	0/10	2318/2268

Oproti r. 2000 nastala změna v jakostní třídě, také se zvýšil celkový normovaný a minimální stav zvěře. Došlo také ke snížení honební plochy o celých 50 ha.

Tab. č. 12: Plán lovu, odstřel, úhyn a JKS zvěře v ks

Druh zvěře	Plán lovu (odstřel odchyt)	Skutečný lov			Úhyn zvěře celkem	Provedené zazvěřování	JKS zvěře k 31. 3. sčítaný
		Odštel	Odchyt	Odštel v oboře			
		2000 - 2007					
Kňour	1/1	4/0	0/0	0/0	0/0	0/0	6/8
Bachyně	2/2	14/0	0/0	0/0	0/0	0/0	8/4
Lončák	9/5	0/11	0/0	0/0	0/0	0/0	5/10
Sele	43/19	35/17	0/0	0/0	0/0	0/0	11/12
Celkem	55/27	53/28	0/0	0/0	0/0	0/0	30/34

Dochází ke snížení plánů lovu, a to o 28 ks, tím také dochází ke snížení odstřelů černé zvěře o 25 ks. Celkové JKS jsou poměrně vyrovnané. Úhyny v této honitbě nejsou evidované žádné.

Obora Soutok

Celková výměra honitby podle stavu k 31.12 činí 4232 ha.

Tab. č. 13: Normované a minimální stavy černé zvěře a výměra honební plochy dle jakostních tříd

Rok	2000 – 2007		
Zvěř	Prase divoké		Ha
Jakostní třídy	Počet v ks		
	Normovaný	Minimální	
I.	0/0	0/0	0/0
II.	0/0	0/0	0/0
III.	0/0	0/0	0/0
IV.	0/0	0/0	0/0
Obory	50/100	0/50	4480/4232
Celkem	50/100	0/50	4480/4232

V této honitbě došlo o 50 % zvětšení normovaných stavů, oproti r. 2000. Také došlo ke zmenšení plochy o 248 ha.

Tab. č. 14: Plán lovu, odstřel, úhyn a JKS zvěře v ks

Druh zvěře	Plán lovu (odstřel odchyt)	Skutečný lov			Úhyn zvěře celkem	Provedené zazvěřování	JKS zvěře k 31. 3. sčítaný
		Odstřel	Odchyt	Odstřel v oboře			
		2000 – 2007					
Kňour	4/3	32/11	0/0	0/0	2/0	0/0	7/15
Bachyně	17/14	37/22	0/0	0/0	3/1	0/0	21/20
Lončák	42/7	0/39	0/0	0/0	0/3	0/0	27/36
Sele	146/110	213/135	0/0	0/0	5/12	0/0	50/52
Celkem	209/134	282/207	0/0	0/0	10/16	0/0	105/123

Stanovené počty plánu lovu se snížily o 75 ks, nejvíce v kategorii lončák, a to o 35 ks. Došlo zde ke zvýšení odstřelů v kategorii lončák, a to z nulového na 39 ks. Celkové odstřely se snížily o 75 ks. Dochází ke zvýšení JKS o 18 ks, také se zvýšila úmrtnost zvěře, a to o 6 ks.

6.3. Jakostní třídy a normované a minimální kmenové stavy v oblasti Moravských Budějovic

Vyhláška 491/2002 Sb., §5, odstavce 1 uvádí, že v honitbě, s výjimkou obory, se minimální stav spárkaté zvěře stanovuje pro každých 1000 ha výměry lesního celku při zachování poměru pohlaví. Oblast Moravských Budějovic nepatří do oblasti chovu černé zvěře, poněvadž ani jedna z uvedených honiteb nedosahuje 1000 ha lesního celku. Proto zde nejsou uvedeny normované a minimální stavy černé zvěře.

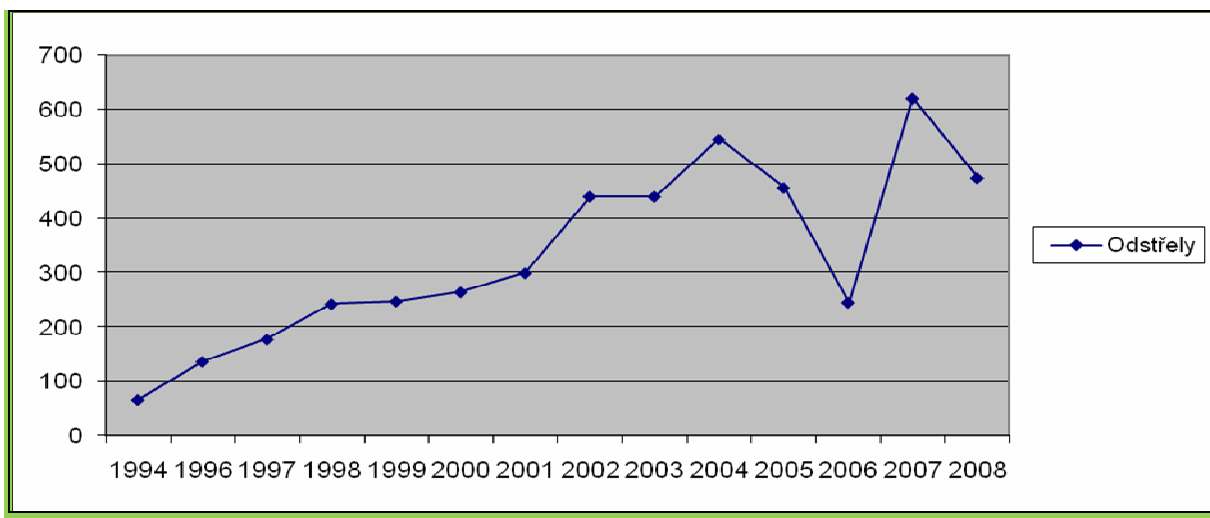
6.4. Celkové výsledky mysliveckého hospodaření ve sledovaných honitbách

Uživatel honitby je povinen vést záznamy o honitbě a mysliveckém hospodaření v ní a podávat hlášení orgánu státní správy myslivosti pro statistické účely. Vedení myslivecké evidence a statistiky o honitbě a mysliveckém hospodaření je součástí rezortního statistického zjišťování.

V ročních výkazech za jednotlivé honitby jsou evidovány údaje o honitbě a jejím mysliveckém hospodaření. V některých případech jsou však údaje dosti nepřesné a tak nelze přesně zjistit početní stavy zvěře v dané honitbě. Jedná se zejména o JKS, odstřely a úhyny

zvěře. Při zpracovávání těchto údajů jsem vycházela převážně z těchto výkazů, poněvadž jiná evidence mysliveckého hospodaření v jednotlivých honitbách není zavedena.

Graf č. 7: Celkový odstřel černé zvěře od r. 1994 do r. 2008 ve sledovaných honitbách v okolí Moravských Budějovic

* Rok 1995 není evidovaný.

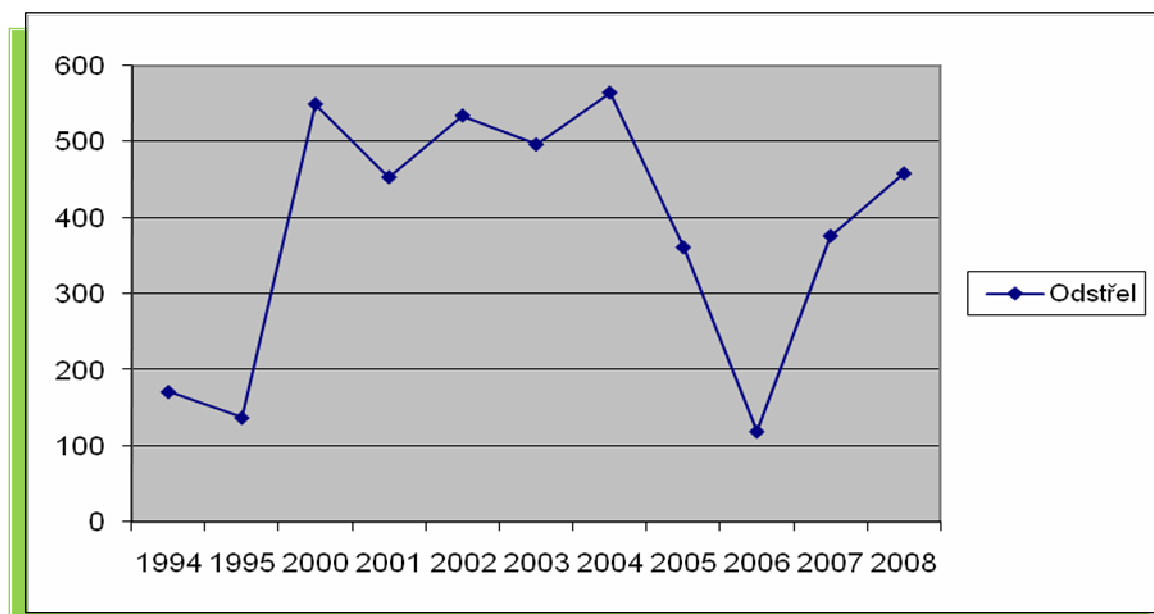
Tento graf vychází z celkových odstřelů prasete divokého v těchto honitbách: Bačkovice, Blatnice, Budkov, Dešov – Háje, Domamil, Chotěbudice, Jakubov, Vrbova Bažantnice, Lesonice, Litohoř, Lukov, Menhartice – Číhadla, Mladoňovice, Bučina – Nové Syrovce, Kostníky, Strážnice, Třebelovice, Želetava, Bukový Žleb, Dešov – Nové Syrovce, LČR Horky, Kosová, Mařenka, Šašovice, Ostrůvek, Vráž.

Z grafu č. 7 vyplívá, že počty odstřelů se ve sledovaných honitbách od r. 1994 do r. 2004 zvyšovaly, až od r. 2005 se stav prasete divokého začal pomalu snižovat.

V honitbách LZ Židlochovice se počet odstřelů začal navyšovat od r. 1995 až do r. 2004, po tomto roce dochází k velkému poklesu r. 2006, poté se počty odstřelů začínají opět zvyšovat.

Tento graf vychází z celkových odstřelů prasete divokého v těchto honitbách: Horní les, Dolní les, Háje Valtice, obora Soutok, Tvrdonice luh.

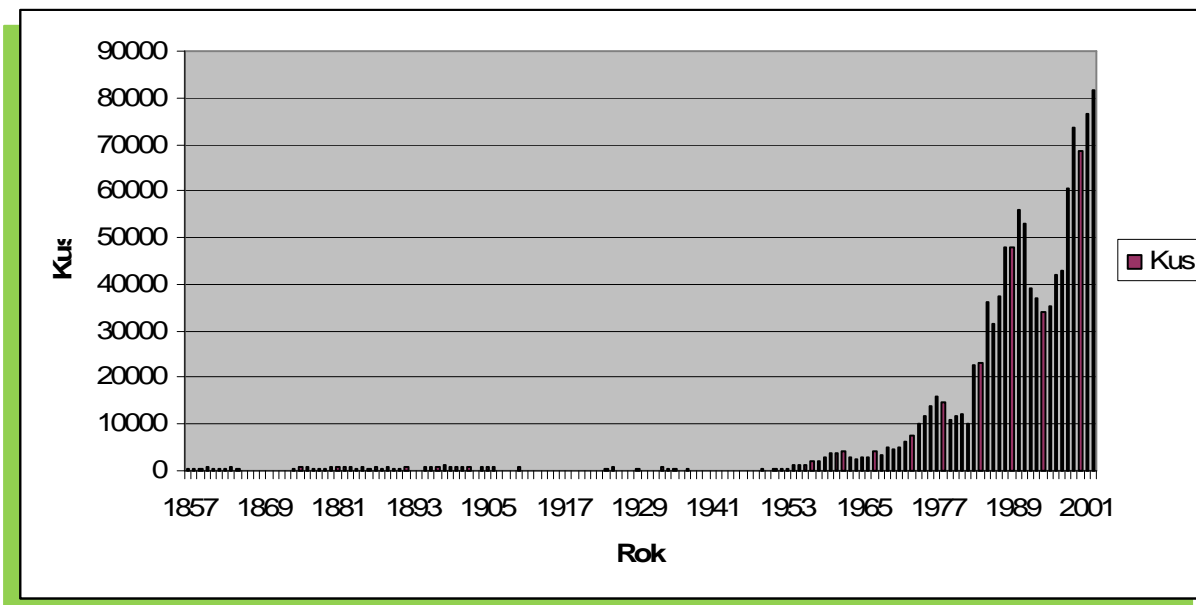
Graf č. 8: Celkový odstřel černé zvěře od r. 1994 do r.2008 ve sledovaných honitbách LZ Židlochovic

* Rok 1996 - 1999 není evidován.

Celkový počet ulovených divokých prasat v českých zemích (graf. č. 9) dokládá, že ke zvyšování odstřelů docházelo od roku 1953, dále se početní stavy prasete divokého v českých zemích zvyšovaly a tím následoval intenzivnější odstřel.

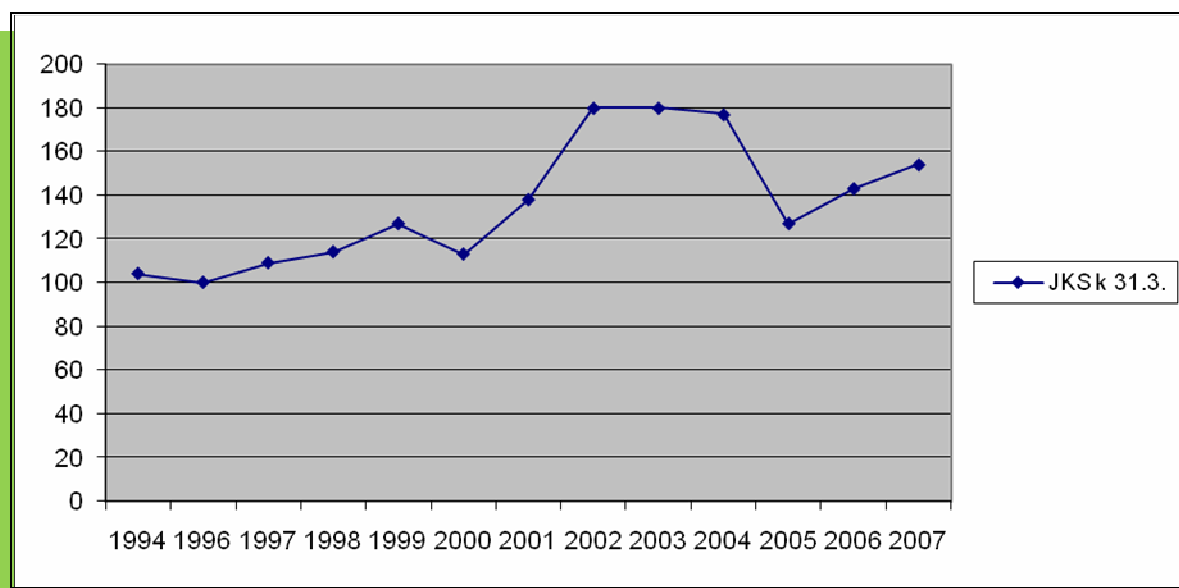
**Graf č. 9: Úlovky černé zvěře, včetně oborních, v českých zemích za období
1857 - 2002 (podle Hromase, 2003)**

Z grafu č. 9 vyplívá nárůst černé zvěře, který se projevuje na intenzivnějších odstřelech od r. 1953 do r. 2002.

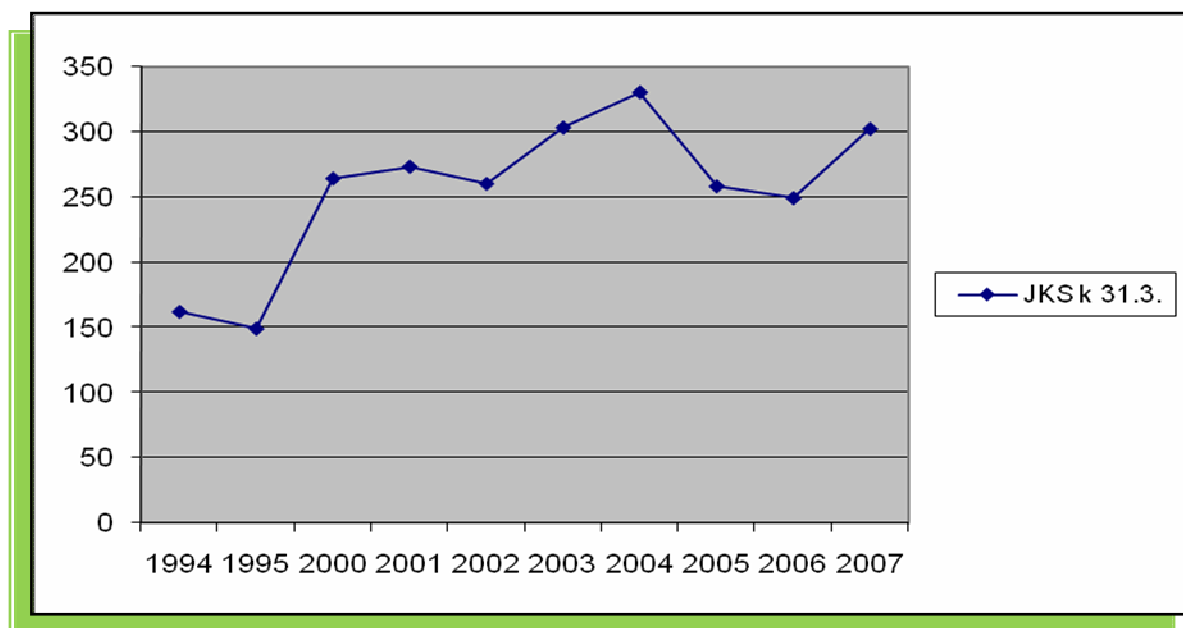
Příčin přemnožení je více, jedním z důvodů jsou například změny v zemědělském hospodaření a pěstování kukuřice a obilovin. Hodně se také mění ráz krajiny“ (Urbanec, 2005, Havelka, 2006).

**Graf. č. 10: Jarní kmenové stavy černé zvěře k 31. 3. ve sledovaných honitbách
spadajících pod Moravské Budějovice**

Z grafu č. 10 vyplývá zvýšení JKS od r. 2000, r. 2002 se JKS vyrovnaly a od r. 2004 začaly klesat. Klesání se projevilo až do r. 2005, pak se opět začaly JKS navyšovat.

**Graf. č. 11: Jarní kmenové stavy černé zvěře k 31. 3. ve sledovaných honitbách
LZ Židlochovic**

Z tohoto grafu můžeme vyčíst postupné zvyšování JKS. Největší nárůst JKS se projevil od r. 1995 až do r. 2000, důvodem můžou být chybějící data mezi těmito roky. Kdyby tato data byla evidována, nebyl by možná vzrůst JKS tak razantní.

6.5. Souhrnné výsledky mysliveckého hospodaření od roku 1994 do 2008

6.5.1. Oblast Moravské Budějovice

(tj. Bačkovice, Blatnice, Budkov, Dešov – Háje, Domamil, Chotěbudice, Jakubov, Vrbova Bažantnice, Lesonice, Litoňov, Lukov, Menhartice – Číhadla, Mladoňovice, Bučina – Nové Syrovce, LČR Horky, Kosová, Mařenka, Šašovice, Ostůvek, Vráž, Bukový Žleb, Želetava, Třebelovice, Strážnice, Kostníky)

1994 – Celková honební plocha 36121 ha, JKS 104 ks, lov 66 ks, úhyn 0 ks

1995 – Není evidován

1996 – Celková honební plocha 36197 ha, JKS 100 ks, lov 136 ks, úhyn 3 ks

1997 – Celková honební plocha 36197 ha, JKS 109 ks, lov 177 ks, úhyn 0 ks
1998 – Celková honební plocha 36197 ha, JKS 114 ks, lov 242 ks, úhyn 0 ks
1999 – Celková honební plocha 36197 ha, JKS 127 ks, lov 247 ks, úhyn 3 ks
2000 – Celková honební plocha 36197 ha, JKS 113 ks, lov 264 ks, úhyn 2 ks
2001 – Celková honební plocha 36197 ha, JKS 138 ks, lov 299 ks, úhyn 6 ks
2002 – Celková honební plocha 35836 ha, JKS 180 ks, lov 440 ks, úhyn 2 ks
2003 – Celková honební plocha 35836 ha, JKS 180 ks, lov 440 ks, úhyn 2 ks
2004 – Celková honební plocha 37883 ha, JKS 177 ks, lov 545 ks, úhyn 0 ks
2005 – Celková honební plocha 37252 ha, JKS 127 ks, lov 456 ks, úhyn 1 ks
2006 – Celková honební plocha 37884 ha, JKS 143 ks, lov 245 ks, úhyn 8 ks
2007 – Celková honební plocha 37885 ha, JKS 154 ks, lov 620 ks, úhyn 5 ks
2008 – Lov 474 ks

6.5.2. LZ Židlochovice

(tj. Horní les, Dolní les, Háje Valtice, obora Soutok, Tvrdonice Luh)

1994 – Celková honební plocha 11692 ha, JKS 162 ks, lov 171 ks, úhyn 9 ks
1995 – Celková honební plocha 11692 ha, JKS 149 ks, lov 137 ks, úhyn 52 ks
1996 – Není evidován
1997 – Není evidován
1998 – Není evidován
1999 – Není evidován
2000 – Celková honební plocha 11692 ha, JKS 264 ks, lov 549 ks, úhyn 11 ks
2001 – Celková honební plocha 11692 ha, JKS 273 ha, lov 453 ks, úhyn 14 ks
2002 – Celková honební plocha 11692 ha, JKS 260 ks, lov 534 ks, úhyn 46 ks
2003 – Celková honební plocha 10979 ha, JKS 303 ks, lov 496 ks, úhyn 68 ks
2004 – Celková honební plocha 10984 ha, JKS 330 ks, lov 564 ks, úhyn 116 ks
2005 – Celková honební plocha 10984 ha, JKS 258 ks, lov 361 ks, úhyn 72 ks
2006 – Celková honební plocha 10984 ha, JKS 249 ks, lov 119 ks, úhyn 141 ks
2007 – Celková honební plocha 10984 ha, JKS 302 ks, lov 376 ks, úhyn 42 ks
2008 – Celková honební plocha 10984 ha, lov 458

7. Diskuze

Na konferenci, r. 2003 profesor Hromas, konstatoval, že na našem území se černá zvěř vyskytovala od začátku starověku až po novověk, vždy jako naše zvěř původní, i když její stavy nebyly nikdy příliš vysoké. V dnešní době se stavy černé zvěře oproti starší době výrazně zvýšily, obzvláště v určitých oblastech.

Hlavními faktory rozšíření černé zvěře, díky kterým dochází ke zvýšení početní populace je nadmořská výška, která se v oblasti Moravských Budějovic pohybuje od 480 – 680 m. n. m., v druhé sledované oblasti LZ Židlochovice dosahuje od 148 – 550 m. n. m. Wolf (1995) udává, že optimální podmínky nalézá černá zvěř v nadmořských výškách od 400 m. n. m., o čemž svědčí poměrně vysoká populační hustota, která zde tato zvěř lokálně dosahuje, i když v těchto polohách je nejvíce odlesněných zemědělských oblastí, které černá nemůže trvale osídlit.

Honební plocha Moravských Budějovic vychází značně ze zemědělské půdy, což zaujímá z celkové plochy 37 885 ha celých 26 643 ha zemědělské půdy, proto je pochopitelné, že tato zvěř v této oblasti často jen přechází. Honební společenstva řeší tuto vzniklou situaci řádným příkrmováním v zimních měsících. Díky jemuž nemá zvěř důvod opouštět honební plochu.

K dalším faktorům, které ovlivňují populační hustotu černé zvěře se řadí podle Wolfa (1995) celková lesnatost v kraji, popř. lesnatost honiteb. K tomuto faktoru se přiklání oblast LZ Židlochovice, kde je z celkové plochy 10 984 ha, lesní půda zastoupena 9 436 ha, jedná se zpravidla o lužní lesy, které spadají do 1. Jakostní třídy.

Většina autorů se shoduje na jedné věci a to, že je třeba omezit podíl mladé generace na reprodukci, zaměřit se na lov samičí generace, celkově zkvalitnit populaci černé zvěře na našem území a současně omezit škody, které tato zvěř způsobuje na zemědělských plochách.

V otázkách trofejové kvality uvádí profesor Hromas, že nejvíce trofejových kňourů pochází z hlinitopísčitých, písčitohlinitých půd a to pro snadnější získávání potravy. Tohle tvrzení je doslova diskutabilní, ve jmenované oblasti Moravských Budějovic, se tyto půdy vyskytují, ale trofejová kvalita černé zvěře tu není zaznamenána. Početní stavy černé zvěře se nadále zvyšují bez trofejové kvality.

Řada autorů např. Vodňanský et al. (2003), Wolf (1994), Urbanec (2005) se shodují v otázkách řešení zvyšujících se stavů této zvěře, také uvádí její účinnou regulaci. Happ (2005) uvádí, že žádný druh spárkaté zvěře se nevyznačuje tak velkými přírůstky jako

černá zvěř. Meynhard (1989) udává procentický přírůstek černé zvěře, v závislosti na přírodních podmínkách v rozmezí 100 – 200 %. Zatím co Vodňanský (2003) uvádí, 150 až 200% celkového jarního kmenového stavu. Happ (2005) souhlasí s oběma tvrzeními a dodává, že podstatný rozdíl oproti ostatním druhům spárkaté zvěře, kromě již uvedených podstatně vyšších hodnot biologického přírůstku, je skutečnost, že se přírůstek nevztahuje pouze na samičí populaci, ale k celému kmenovému stavu. Wolf (1995) uvádí, že se přírůst v našich krajích pohybuje mezi 120 – 180 % vzhledem k celkovému stavu černé zvěře bez rozdílu pohlaví a mezi 250 – 400 % vzhledem k početnímu stavu bachyní včetně lončáků. Wolf (1995) také uvádí, že pro naše podmínky odpovídají nejlépe údaje, které uvádí Oloff (1952), ten uvažuje s průměrným přírůstkem až 5 selat od každé dospělé bachyně a lončáky a 3 selata od 10 % bachyněk z kategorie selat. Díky tomuto tvrzení můžeme soudit, že výsledky ročních přírůstků černé zvěře mohou být ještě vyšší a díky zvyšujícím se ročním přírůstkům se mohou navyšovat i roční škody na zemědělských kulturách.

Proto je také nezbytné vést řádnou evidenci odstřelů v jednotlivých honitbách, zejména u černé zvěře, u níž není stanoven oblastní plán odstřelu černé zvěře. Roční výkazy zvěře umožňují evidenci JKS, odlovu a odchyty černé i jejich úhyny, díky nim jsem mohla docílit zhodnocení těchto dvou oblastí jednotlivých honiteb.

7.1. Příčiny zvyšujících se stavů černé zvěře

Příčiny zvyšování stavů černé zvěře na území České republiky jsou podle Vodňanského et al. (2003) následující:

- ❖ intenzivní velkoplošné zemědělské hospodaření s vysokým podílem kukuřice
- ❖ klimatické změny (mírné zimy s minimální sněhovou pokrývkou)
- ❖ celoroční neomezené přikrmování
- ❖ opakované semenné roky dubů
- ❖ podcenění sčítání zvěře (podhodnocené jarní kmenové stavy)
- ❖ vykazované jarní kmenové stavy se přizpůsobují potřebám lovu
- ❖ není loven každoroční přírůstek
- ❖ nízký lovecký tlak a nevhodné způsoby prováděných lovů
- ❖ rekreačně sportovním využíváním celých krajinných oblastí ztrácí černá zvěř dostatek klidu a je nucena hledat stále nová stanoviště

- ❖ skladba populace je snížena do nižších věkových kategorií při neregulované reprodukci
- ❖ není šetřena starší zvěř, která omezuje přístup mladé zvěře do reprodukce
- ❖ nedostatečná legislativní opatření ve vztahu ke škodám způsobených černou zvěří
- ❖ v honitbách s trvalým výskytem černé zvěře nechtějí jejich uživatelé mít normované stavy, aby při vzniku škod mohli uvést, že jejich původcem je cizí zvěř. Výsledkem je neexistující plán lovu pro černou zvěř.

Dle názoru Ing. Jiřího Špunara z LZ Židlochovice, který byl zveřejněn v časopise Myslivost (2002), jsou vysoké stavy černé zvěře na jižní Moravě ovlivňovány následujícími faktory:

- ❖ Vysoká populační dynamika, kdy selata metají nejen dospělé bachyně, ale i téměř všechny lončáčky a tudíž se ve všech plánech lovu s tímto musí počítat. Koeficient přírůstku bude v úživných honitbách také jistě vyšší než všeobecně uplatňovaný 4,5.
- ❖ Vysoká přizpůsobivost černé zvěře podmínkám kulturní krajiny s rozvinutým intenzivním zemědělským i lesnickým hospodařením, jež následně podmiňuje výborné úživné a krytové podmínky ve většině honiteb během celého roku.
- ❖ Migrační schopnost černé zvěře za potravou a vhodnými životními podmínkami v příhraničním území 3 států uplatňovaná především v době intenzivního odlovu.
- ❖ Způsob života a obtížnost lovu černé zvěře během celého roku v podmínkách lužních lesů jihovýchodní Moravy (neprostupná bylinná i dřevinná vegetace). Jedná se o druh zvěře, který vychází za potravou většinou až po setmění a při jeho poměrně opatrném chování jej není jednoduché ulovit. Největší množství černé zvěře odloví jen malé procento lovců-specialistů, kteří úspěšnému odlovu musí věnovat spoustu času a úsilí při nemalých nákladech na pořízení vhodné pozorovací a zaměřovací optiky.
- ❖ Všeobecná nechť myslivců k odlovu samičí populace – bachyní, tak jako je tomu i u ostatní spárkaté zvěře ve všech honitbách po celé ČR. Samozřejmě nelze podporovat odlov starších vodících bachyní nad 80 kg, ale je nezbytně nutné provést intenzivnější regulaci stavů slabších a mladších bachyní do 70 kg. Problém je v chování samčí a samičí populace během roku a z toho plynoucí možnosti jejich odlovu. Bachyně se pohybují během roku ve větších či menších skupinkách spolu se svými letošními selaty. K těmto se přidružují i jejich loňská selata (lončáci), kteří již většinou metají zase svá selata, a tak vznikají větší rodinné skupiny samičí populace. Při setkání

s lovci je pro snazší výběr logicky uloveno sele, a tudíž do samičí dospělé populace je odlovem zasaženo jen zřídka. Naopak intenzivně je lovena samčí populace hlavně v lončácích, poněvadž tito jedinci se na jaře oddělí od své rodinné skupinky a po jednom či dvou kusech se potulují po několika honitbách. Jsou méně obezřetní a stávají se snadným úlovkem. Tudíž se prohlubuje neustále nepoměr v odlovu samčí a samičí populace již ve stádiu lončáků. U dospělých kusů je odlov kňourů oproti bachyním zpravidla rovněž vyšší a populační hustota především mladé a samičí zvěře spíše roste, v lepším případě stagnuje.

Urbanec (2005) uvádí, že v případě přemnožení černé zvěře v oblasti jsou doporučována někdy i drastická řešení, která jsou ale neúčinnější. Pro účinnou regulaci přemnožené černé zvěře publikoval strategii Ziegrosser. Jeho myšlenka regulace spočívá v tom, že se za žádných okolností nesmí střílet vedoucí bachyně. Tuto zásadu by měl mít na paměti každý, kdo černou zvěř loví.

Dále, že podíl ulovených bachyní z odstřelu samičí zvěře musí být minimálně 20 %, a nesmí klesnout pod 10 % celkového výřadu. Podíl ulovené samičí zvěře musí zřetelně převyšovat podíl zvěře samčí. Také uvádí, že bachyně s výjimkou vodících bachyní se musí lovit. Při tvorbě plánu lovu musíme naplánovat co nejvyšší podíl bachyní, odlov běžně kontrolovat a nepřipustit nesplnění odstřelů. V kategorii selat lovit intenzivně selata, jakmile dosáhnou živé váhy alespoň 10 kg. V první řadě lovit nejsilnější selata. Dále pro účinnou regulaci černé zvěře nestřílet lončáky (kňourky), kteří se osamostatnili.

Z ohledu společných lovů na černou zvěř organizovat hony bez řešení hranic jednotlivých honiteb, aby nenastal problém při dohledávání poraněné zvěře. Také při každém výřadu určit stáří ulovené zvěře.

Dále instalovat odchyťová zařízení na černou a s jejich pomocí provádět razantní selekční odstřel. Tento způsob lovu je nejefektivnější a rozhodně je to jedna z hlavních cest, která vede ke snížení početních stavů.

Mezi posledními řešeními regulace stavů patří i nekrmit černou zvěř, ale pouze ji přikrmovat na podzim a v zimě, to vše jen v lese a v poslední řadě ji vnadit.

Podle Wolfa (1994) jsou tři příčiny zvyšujících se početních stavů, a to:

- ❖ Nevhodnou skladbou populace, jak po stránce věkové, tak po stránce sexuální jako následek dlouhodobého nesprávného (neplánovaného) lovu).
- ❖ Bohatým žírem během celého roku.
- ❖ Odolnost černé zvěře vůči nepříznivým biotickým a abiotickým vlivům v našich podmínkách.

Jak je zřejmé z poznatků uvedených autorů, dochází k jednotnému názoru příčin zvyšování stavů černé zvěře.

7.2. Jakostní třídy a normované kmenové stavy (dle Wolfa, 1995)

1. Jakostní třída – normovaný stav 10 – 12 kusů na 1000 ha lesa. Lužní lesy a lesy s převahou dubu v plodonosném věku, s příměsí olše a bohatým bylinným podrostem. Jsou to vlhké habrové doubravy až dubové bučiny 1 – 3 V a jilmový luh 1 L.
2. Jakostní třída – normovaný kmenový stav 9 – 11 kusů. Listnaté dubové a bukové lesy s bohatým bylinným podrostem. Jsou to doubravy až bučiny (stupně 1 – 4, popř. 2 – 4) řady svěží S, bohaté B, hlinité H, obohacené hlinité na diluviích D: 2 – 3 S, 1 – 4 B, 1 – 4 H, 1 – 4 D, dále acerosní lipová dubová bučina 3 A, lipová javořina roklinová nižšího vegetačního stupně J 3, kyselý dubový až bukový lesy 2 – 4 K, popř. některé typy lipových doubrav.
3. Jakostní třída - normovaný kmenový stav 5 – 8 kusů. Smíšené jehličnaté lesy se zastoupením alespoň 10% dubu nebo buku v plodonosném věku. Jsou to smíšené lesy jedlobukového až smrkového stupně (5 – 6) řady kyselý K (5), svěží S, bohaté B, hlinité H a D a javořiny J (5), dále oglejená stanoviště buko – dubového až jedlobukového vegetačního stupně 2 – 5 O a kyselý 2, 4, 5 P, stanoviště obohacená vodou 4 – 5 V bukového a jedlobukového vegetačního stupně.
4. Jakostní třída – normovaný stav 2 – 4 kusy. Jehličnaté lesy na bohatých svěžích půdách s bohatým bylinným podrostem. Jsou to jehličnaté lesy smrkobukového až buk-smrkového vegetačního stupně řady kyselý 6 – 7 P, dále bohaté B a svěží S buk-smrkového vegetačního stupně 7 B a 7 S a chudé bory jedlobukové Q, březové T a smrkové (podmáčené) G.

7.3. Škody působené černou zvěří

Většina autorů se shoduje v otázkách škod, které černá zvěř rok od roku páchá na zemědělských kulturách.

Charvát, Mikulka (2002) se shodují na tom, že černá zvěř páchá na zemědělských pozemcích, polních plodinách a zemědělských porostech nejvíce škod a to až 89,9 % u vybraných okrsků v České republice za období 1999 – 2001. Také uvádí, že ke zvýšenému počtu škod působených černou zvěří dochází v měsících od dubna do září. Příčinou je nejvyhledávanější potrava černé zvěře, a to brambory, kukuřice, pšenice a ostatní obiloviny.

Vodňanský (2002), Hespeler (2007) se zaměřují na škody, které černá zvěř působí i na loukách a pastvinách. Příčinou toho všeho je, že většina pastvin a louk leží v blízkosti lesa a není od nich žádný odstup.

Škody vlastníků pozemků jsou v dnešní době těžko vymahatelné. Vlastníci zemědělských pozemků, polních plodin a zemědělských porostů, by měli i sami vynaložit úsilí, aby se škodám černou zvěří v určité míře zamezilo. Zákon o myslivosti č. 449/2001 Sb., uvádí v §53 vlastníku nebo nájemci honebních pozemků učinit přiměřená opatření k zabránění škod působených zvěří, čímž jsou myšlena plašidla, odpuzovadla, elektrické ohradníky, varovné výstřely nebo hlídání pozemků proti zvěři. Většinou se tak ale neděje a zemědělci dále vymáhají škody působené černou zvěří. Tyto škody však bez řádného prozkoumání nelze většinou uznat a tak dochází k neustálým rozporům mezi oběma stranami, tj. mezi zemědělci a myslivci.

Některá opatření proti zvěři jsou dosti nákladná a tak od nich vlastníci pozemků odpouštějí. Jedná se například o elektrické ohradníky, které napomáhají k zabránění škod na polních pozemcích, ale jen tehdy, jsou-li způsobilé provozu. Proto musí být stále přezkušovány na příslušné napětí. Toto opatření, jak už bylo zmíněno dříve, patří mezi nákladnější, a tak se moc často nevidí a také není zcela spolehlivé.

Hespeler (2007) uvádí příklad zneužití škody černou zvěří. Uprostřed lesa, kde se nacházel asi 5 ha ostrůvek pole. Jistý zemědělec, rok co rok pěstoval kukuřici a přímo se radoval z nutně vzniklé škody. Dřívější nájemce honitby vždy způsobenou škodu zemědělci uhradil. Když nový nájemce honitby zřídil elektrický ohradník a i jinak prasatům znepríjemnil život, reagoval na to zemědělec dosti podrážděně. Zde můžeme vidět, že i někteří zemědělci škodám přímo napomáhají a vyhledávají je. Na druhé straně jsou zemědělci, kterým škoda zvěří skutečně vznikla a ti mají právo vzniklou škodu po honebním společenstvu vymáhat a vymoci.

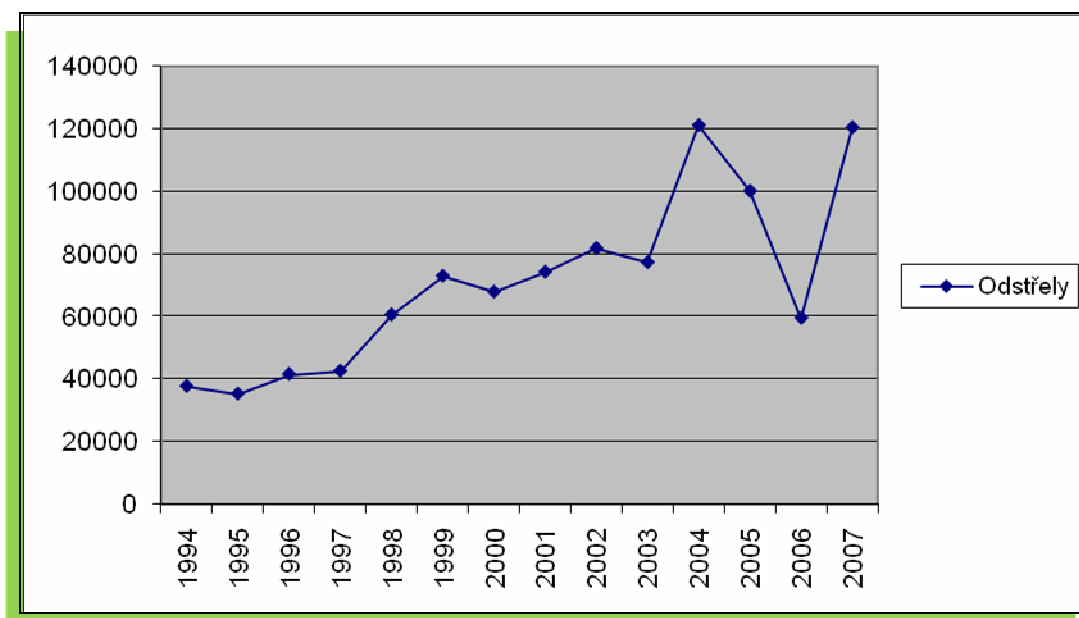
7.4. Výsledky mysliveckého hospodaření v České republice

Informace myslivecké statistiky tvoří ucelenou řadu dat. Od r. 1993 jsou informace zjišťované po honitbách na předepsaném tiskopise Mysl 1 – 01 a prostřednictvím státní správy myslivosti na obecních úřadech s rozšířenou působností jsou zasílány na Mze, které je zpracovává a kontroluje. Později je předává Českému statistickému úřadu, který potřebná data vyhodnocuje.

Vyhodnocená data Českým statistickým úřadem slouží k posuzování úrovně mysliveckého hospodaření se zvěří (chovu a lovu zvěře a úrovně řízení myslivosti v ČR), dále k účelům mysliveckého hospodaření z pohledu počtu honiteb a jejich využití, struktury nebo druhů kultur honebních pozemků. Ke sledování vývoje početních stavů zvěře (a to i z pohledu škod v lesnictví a zemědělství).

Vyhodnocování výsledků mysliveckého hospodaření z pohledu srovnání s předchozími roky, kontrole plánů mysliveckého hospodaření a jejich plnění a v závěru k dodržování právních předpisů na úseku myslivosti.

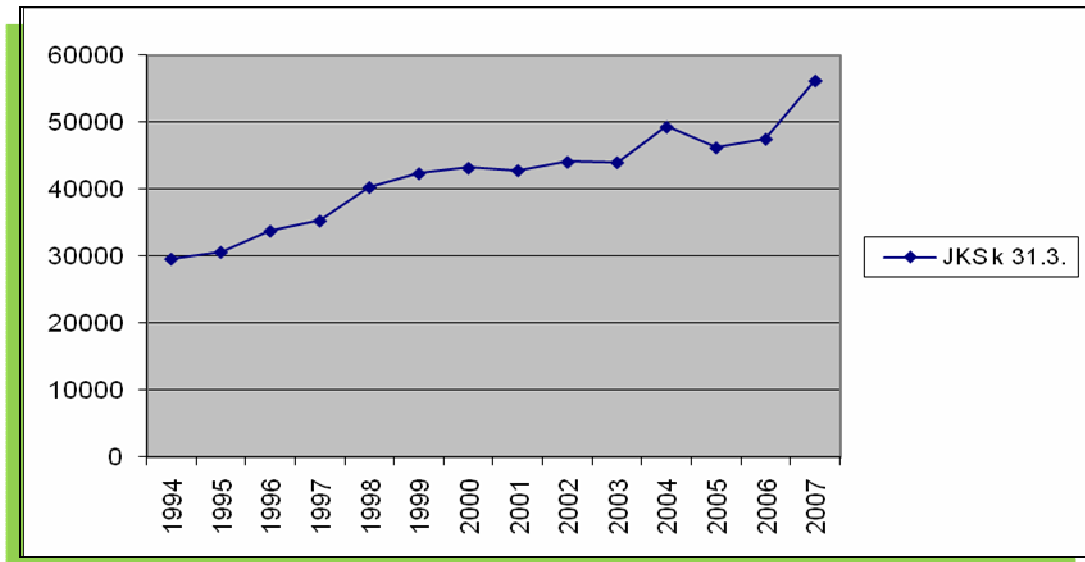
Graf č. 12: Celkový odstřel černé zvěře od r. 1994 do r. 2008 v České republice

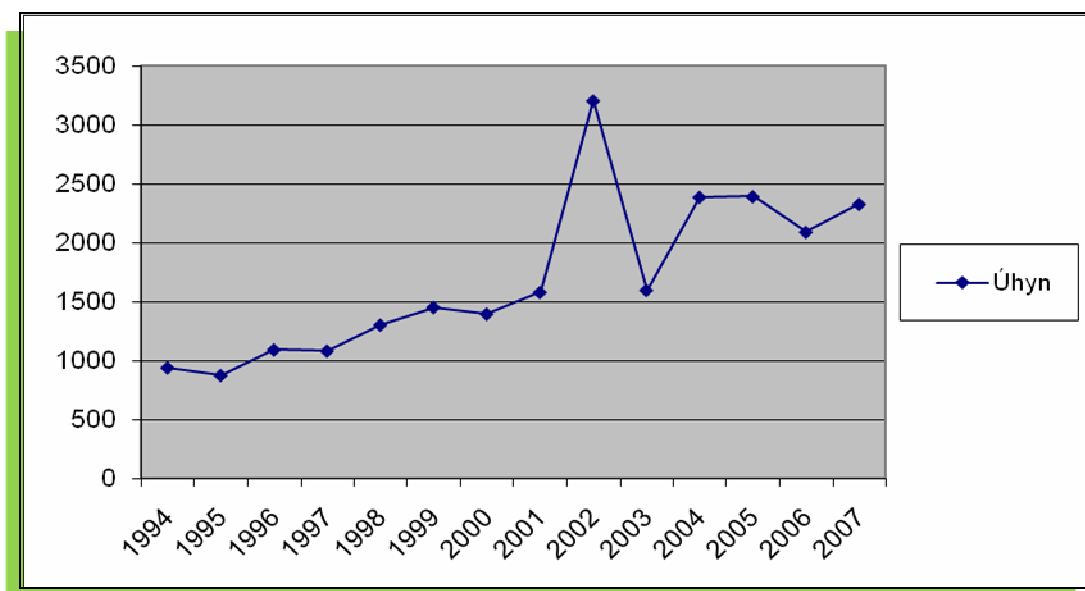
Z grafu č. 12 vyplývá, postupné navyšování odstřelů černé zvěře. Od r. 2003 se odlov černé zvěře razantně zvedl a r. 2004 dosahoval až 121 002 ks, potom následoval pozvolný pokles až na 59 496 ks r. 2006. Po tomto roce se celkové odstřely černé zvěře v České republice opět zvýšily na 120 329 ks.

U JKS černé zvěře v České republice můžeme pozorovat pozvolné navyšování početních stavů.

Graf. č. 13: Jarní kmenové stavy černé zvěře k 31. 3. v České republice

Graf. č. 14: Celkové úhyny černé zvěře v České republice

Z grafu č. 14 můžeme vidět razantní vzestup úhynů r. 2002, který se střídá s razantním poklesem úhynů r. 2003. Později se počty uhynulé zvěře ustálily.

8. Závěr

V České republice patří černá zvěř k hlavním druhům lovné zvěře. V dnešní době se můžeme všude dočíst jak je černá zvěř přemnožená a že by se její stavy měli účinně regulovat. Položme si tedy, každý z nás otázky:

Kolikrát, když jdete lesem potkáte černou zvěř?

Kolikrát v životě jste ji viděli?

Černou zvěř je velice těžké potkat ve volné přírodě, s tímto tvrzením mají mnohdy potíže i sami myslivci při regulaci početních stavů. Černá zvěř se řadí mezi nejinteligentnější zvěř našich lesů, není tedy snadné ji spatřit ve volné přírodě. Někdy je to takřka až nemožné i když na ni sami čekáme.

Každé myslivecké sdružení by se mělo samo zamyslet, či je černá zvěř v jejich honitbě skutečně přemnožená, či nikoli, samozřejmě v závislosti na výměře celkové honební plochy. Všude v tisku se můžeme dočíst o celkových škodách, které tato zvěř páchá. Autoři těchto tvrzení by se měli zaměřit na určité oblasti, ve kterých tomu tak skutečně je.

V lesním závodě v Židlochovicích je řešena otázka přemnožení bobra evropského (*Castor fiber*), ten v této oblasti páchá skutečné škody a díky neochotě ochránářských organizací tuto záležitost řešit se škody nadále zvyšují. Na lesní správě v Židlochovicích mi bylo řečeno, že prase divoké, patří mezi zvěř, která v této oblasti páchá škody minimální v porovnání s bobrem evropským.

Škody, které díky své početnosti způsobuje v zemědělství jsou částečně kompenzovány pozitivními prvky v lesnickém hospodářství (např. likvidací přemnožených škůdců a jejich vývojových stádií). Černá zvěř je také atraktivním cílem v lovecké turistice a kromě ceněných trofejí produkuje značné množství kvalitní zvěřiny.

I přes rozporuplná hodnocení jejího významu si černá zvěř, jako původní druh naší fauny, zaslouží takový typ obhospodařování, který umožní její setrvání v naší přírodě. Setrvání, jehož výsledkem bude minimalizace škod, které černá zvěř způsobuje. Je zřejmé, že jedinou cestou, jak požadovaného cíle dosáhnout, je zásadním způsobem současný systém hospodaření s touto zvěří změnit.

9. Seznam použité literatury

- ANDRESKA, I., ANDRESKOVÁ, E., 1993:** Tisíc let myslivosti, TINA Vimperk.
- BEGON, M., HARPER, J., L., TOWNSEND, C., R., 1997:** Ekologie jedinci, populace a společenstva, vydavatelství Univerzity Palackého, Olomouc, 1997.
- BOBACK, A., W., 1960:** Divičia zver, Slovenské vydavateľstvo podohospodárskej literatúry v Bratislave, 1960.
- BOITANI, L., MATTEI, L., MORINI, P., ZAGARESE, B., 1991:** Space use by pen-raised wild boar (*Sus scrofa*) released in Tuscany (central Italy). The 2nd Symposium, Turin, Journal of Mountain ecology, IBEX, pp. 108 – 116.
- BRIEDERMANN, L., 1971:** Zur Reproduktion des Schwarzwildes in der DDR, Beiträge zur Jagd und Wildforschungd, Berlin, 1971, s. 169 – 186.
- BRIEDERMANN, L., 1976:** Ergebnisse einer Inhaltsanalyse von 665 Wildschweinemägen. Zool.Garten, 1976, vol. 46, no. 3, p.157 – 185.
- ČERVENÝ J., KAMLER J., KHOLOVÁ K., KOUBEK P. & MARTÍNKOVÁ N., 2003:** Encyklopedie myslivosti. Ottovo nakladatelství – Cesty, Praha, s. 594.
- EISFELD, D., HAHN, N., 1998:** Raumnutzung und Ernährungsbasis von Schwarzwild, Abschlussbericht an das Ministerium Landlicher Raum Baden – Wurtemberg, 1998, s. 98.
- FINĎO, S., 2004:** Migrace jelení zvěře, Svět myslivosti, 2004, 3, s. 6 – 9.
- FRUZINSKI, B. 1990:** Dzik. Katedra Gospodarstwa Lowickiego Akademii Rolniczej, Poznań, 1990, s. 248.
- FRUZINSKI, B., 1993:** Dzik.Wydawnictwo „Anton – 5“ Sp. z o. o., Warszawa, 1993, s. 247.
- GENOV, P., 1981:** Food composition of Wild Boar Northeastern and Western Poland. Acta theriol. 26, 10 : 185 – 205.
- HABER, A., 1966:** Pozywienie dzika, Lowiec polski, 1966 (in Wolf, 1977).
- HABER, A., 1966:** Pozywienie dzika. Low. Pol. 14 : 2 – 3.
- HABER, A., 1996:** Pozywienie dzika. Low. Pol. 14 : 2 – 3.
- HAPP N., 2005 :** Myslivecká péče a lov černé zvěře, Víkend, 2005, s. 173.
- HAVELKA, J., 2006:** Černá zvěř je stále přemnožená, Karlovarské noviny [online], 2006. [cit. 2006 – 06 – 26]. Dostupné na: <http://www.silvarium.cz/content/view/3022/26/>
- HELL, P., 1986:** Diviača zver. Príroda Bratislava, 1986, s. 419.
- HENDRYCH, V., 1956:** Myslivost, SPN Praha, 1956, s. 243.
- HOLÝ, J., 1983:** Potravná ekologie diviačej zveri z hlediska jej škodlivosti
- HROMAS, J., 2003:** Vývoj populací černé zvěře v České republice, Sborník referátů z odborného semináře s mezinárodní účastí Černá zvěř 2003, Písek, 4. - 5. 7. 2003, s. 5 -7.

- CHARVÁT, A., MIKULKA, J., 2002:** Metodická příručka při uplatňování škody způsobené zvěří na zemědělských pozemcích, polních plodinách a zemědělských porostech ve smyslu zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, Ministerstvo zemědělství ČR, s. 86.
- JANDA, M., 1958:** Die Nahrung des Schwarzwild im Mittelgebirgsgebiet von Stavnica. Säugetierkld. Mitt., 6 : 67 – 74.
- KOLEKTIV, 2004:** Lužní les v Dyjsko-moravské nivě, Moraviapress Břeclav, a. s., 2004.
- KOLEKTIV, 2008:** Chovatelská přehlídka spárkaté zvěře za myslivecký rok 2007.
- KOLESA, J., 2001:** Projekt hospodaření na revíru Lesonice (práce ke zkoušce způsobilosti OLH), 2001.
- KOZLO, P., G., 1975:** Dikij kaban, Izd, Urožaj, Minsk, 1975, s. 223.
- KRUL, J., a kol., 1989 :** Chov a choroby zvěře. Ediční středisko VŠV., s. 182.
- LEBEDĚVOVÁ, L., C., 1956 :** Ekologičeskije osobennosti kabana Belověšskoj pušči, uč. zap. Moskovskogo gorodskogo pedagogičeskogo instituta LXI, 1956.
- LEBEDĚVOVÁ, L., C., 1956:** Ekologičeskije osobennosti kabana Belověšskoj pušči. Uč. Zap. Moskovskogo gorodskogo pedagogičeskogo instituta LXI, 1956, (in Wolf, 1977).
- LOCHMAN, J., 1974:** Myslivost v obrazech – zoologie, textová část, TOMOS, závod Reklamní agentura Černá růže, 1974, s. 115.
- MAILLARD, D., 1998:** Apoprophe du fonctionnement de la population de sangliers (*Sus scrofa L.*) de al Réserve Naturelle de Rogue - Haute a partir des résultats scientifiques obtenus dur l'espèce en milina méditerranéen, Ecologia mediterranea ,1998, 24(2), pp. 223 – 234.
- MAILLARD, D., FOURNIER, P., 1993:** Effects of shooting with hounds on home range size of Wild Boar (*Sus scrofa L.*) groups in mediterranean habitat. 2nd Intern. Symp. on Wild Boar (*Sus scrofa L.*) and order Suiformes, Turin, Abstracts Vol., pp. 16.
- MASSEI, G., 1996:** Diet, food availability and reproduction of wild boar in a Mediterranean coastal area, 1996, Acta Theriologica 41, s. 307 – 320.
- MASSEI, G., GENOV, P., V., STAINES, B., W., 1996:** Diet, food availability and reproduction of wild boar in a Mediterranean coastal area. Acta Theriologica 41 : 307 – 320.
- MERRIGI, A., SACCHI, O., 1991:** Habitat selection by Wild Boars in Northern Apennines (N. Italy). In: SPITZ F. ET AL. (eds), Proceedingw of the international Symposium "Ongulés/Ungulates 91", S.F.E.P.H. - I.R.G.M., Paris – Toulouse, 1991, pp. 435 – 438.
- MEYNHARDT, H., 1990:** Schwarzwild - Report, Mein Leben unter Wildschweinen. (7. Aufl.). Verlag J. Neumann - Neudamm, Melsungen, 1990, s. 219.
- MÜLLER, P., 1998:** Jagddruck und Raum – Zeit – Verhalten telemetrieter Wildschweine. Schrifter. d. LJV Bayern e. V., sv. 6. Schwarzwildsymposium 5. – 6. 2. 1998, Kloster Banz.
- NASIMOVIČ, A. A., BANNIKOV, A. G., 1961:** Mlekopitajuščije Sovetskogo sojuza v 3 tomach. Tom 1, Parnokopytnyje i neparnokopytnyje, Moskva, 1961, s. 775.

- OLOFF, H., B., 1951:** Zur Biologie und Ökologie des Wildschweines. Frankfurt nad Mohanem 1951, (in Wolf, 1977).
- RUSAKOV, O., S., TIMOFEJEVA, E., K., 1984:** Kaban Ekologia rerursy chozjajstvennoje značenije na Sev. Zap. SSSR Izdatelstvo Leningradskogo Univerzita, Leningrad, 1984.
- SABLINOVÁ, T., B., 1955:** Kopytnyje Belovezskoj Pusci. Tr. Indy. Morf. Životn., 16 : 20 – 114. Moskva.
- SEGET, J., 1974:** Naší přírodou, Albatros Praha, 1974, s. 415.
- SNETHLAGE, K., 1967:** Das Schwarywild, Berlin 1967.
- SODEIKAT, G., POHLMAYER, K., 2002:** Temporary home range modifications of wild boar family groups (*Sus scrofa* L.) caused by drive hunts in Lower Saxony (Germany), Zeitschrift für Jagdwissenschaft, 2002, 48, pp. 161 – 166.
- ŠPUNAR, J., 2002:** Odlov černé zvěře u Lesního závodu Židlochovice. Myslivost. Stráž myslivosti, 10: 23-24.
- ŠPUNAR, J., VACA, D., 2008:** Myslivost Lesního závodu Židlochovice (1.). Historie a volné honitby. Svět myslivosti, 2008, ročník 9, č. 5, s. 6-9.
- TIMOFEJEVA, E., K., 1975:** K ekologii kabana v lesostepních dubravách Bergorodskoj oblasti. – Byl. Mosk. O – va ispytat. Přírody, otd. bnol., 1975, T. 80, byl. 5, s. 23 – 34.
- URBANEC, R., 2003:** Vztah černé a srnčí zvěře, Interrelation of wild boar and roe deer. Folia venatoria, 33, 2003.
- URBANEC, R., A KOL., 2005:** Černá zvěř v kulturní krajině, Ministerstvo zemědělství ČR, 2005, s. 36. v lesnom a polnom hospodárstve, Folia venatoria, 13, 1983, s. 51 – 63.
- VACH, M., 1994:** Vztah černé zvěře k ostatním druhům zvěře. In Sborník referátů z celostátní konference: Černá zvěř 1994 v Písku, 1994, s. 136 – 146.
- VACH, M., 1996:** Myslivost, Silvestris, 1996, s. 368.
- VODŇANSKÝ, M., 2003:** Zásady správného hospodaření s černou zvěří, Myslivost, 2003, 10: 9 – 13.
- VODŇANSKÝ, M., KRČMA, J., ZABLOUDIL, F., 2003:** Zhodnocení vývoje populace černé zvěře a vypracování návrhů na její účinnou regulaci, Závěrečná zpráva z výzkumné úlohy, Institut ekologie zvěře VFU Brno, 2003, s. 34.
- WOLF, R., 1994:** Rukojeť chovu a lovu černé zvěře, Černá zvěř Písek, 1994, s. 127.
- WOLF, R., 2000:** Rukojeť chovu a lovu Černé zvěře, Matice lesnická, spol. s. r. o.,
- WOLF, R., RAKUŠAN C., 1977:** Černá zvěř. SZN Praha., 1977, s. 204.
- ZABLOUDIL, F., 2003:** Životní podmínky černé zvěře a její nároky na potravu, Sborník referátů z odborného semináře s mezinárodní účastí Černá zvěř 2003, Písek, 5. - 5. 7. 2003, s. 71 – 76. způsobilosti OLH), 2001.

LESNÍ HOSPODÁŘSKÝ PLÁN LZ Židlochovice (2000 – 2009).

LESNÍ HOSPODÁŘSKÝ PLÁN LHC Třebíč, revír Lesonice (2000 – 2009).

Z INTERNETU

ČHMÚ. Odbor klimatologie. Dostupný z <http://www.chmi.cz/meteo/ok/infklim.html>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. Dostupný z

<http://www.mze.cz/Index.aspx?ch=77&typ=2&ids=2643&val=2643>

ČSÚ. Dostupný z http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/publ/2201-04-za_rok_2003

ÚHÚL. Dostupný z http://www.uhul.cz/myslivost/info_stat.php

LEGISLATIVA

Zákon č. 449/2001 Sb. – o myslivosti

Vyhláška č. 491/2002 Sb. – o způsobu stanovení minimálních stavů zvěře a o zařazování honiteb nebo jejich částí do jakostních tříd.

10. Seznam příloh

1. Mapové znázornění daných oblastí.
2. Grafické znázornění mysliveckého hospodaření.
 - 2.1. Oblast Moravských Budějovic.
 - 2.2. Oblast LZ Židlochovice.
3. Myslivecké hospodaření v oblasti Moravských Budějovic (r. 1994 – 2008).
4. Myslivecké hospodaření v oblasti LZ Židlochovice (r. 1994 – 2008).
5. Celkové vyjádření JKS samečů a samic populace.
 - 5.1. Oblast Moravských Budějovic.
 - 5.2. Oblast LZ Židlochovice.

